

Woordenschatbevordering hand in hand met thuisalen.

Didactisch materiaal voor leerkrachten

2025 - 2026

Educatieve bachelor lager onderwijs

Bachelorproefbegeleider(s):

Vanessa Vanthournout

Bachelorproef voorgedragen door:

Inte Piette

1. Dankwoord

Met het afronden van deze bachelorproef komt ook een eind aan mijn bacheloropleiding Lager Onderwijs. Het was een uitdagende, leerrijke en soms hobbelige periode die ik niet snel zal vergeten. Het onderwerp van mijn bachelorproef lag bij de start niet meteen in mijn interessegebied, aangezien ik het liefst rond het onderwerp leesmotivatie had gewerkt. Tijdens het onderzoeken groeide die interesse, maar tijdens het ontwikkelen van de materialen had ik de smaak volledig te pakken en was ik gemotiveerd om het tot een goed einde te brengen. Nu kan ik toch met tevredenheid mijn bachelorproef indienen. Met het einde in zicht wil ik ook graag enkele mensen bedanken.

Als eerste zou ik graag mijn bachelorproefbegeleider Vanessa Vanthournout willen bedanken voor de begeleiding doorheen het volledige proces. Ze zette mij aan om niet te blijven twijfelen en keuzes te maken en ik kon ook steeds bij haar terecht voor vragen of een kritische blik.

Daarnaast zou ik ook de stageschool willen bedanken dat ik dit onderzoek bij hen mocht uitvoeren. Ook zou ik graag mijn mentor en de andere mentor uit het vierde willen bedanken dat ik mijn ontwerp mocht toetsen bij hen. De leerlingen wil ik bedanken voor hun bereidwillige medewerking om tijdens het uittesten van mijn ontwerp goed en gemotiveerd mee te werken. Daarnaast zou ik ook de participanten van de interviews willen bedanken voor het deelnemen.

Ik zou ook graag mijn broer, twee vriendinnen uit de opleiding Elena en Rune en mijn vriend willen bedanken. Zij hebben mij steeds gesteund en aangemoedigd wanneer ik dit nodig had. Elena wil ik ook bedanken als parallelstudent om te helpen tijdens het onderzoek.

Tot slot zou ik ook graag mijn ouders bedanken om mij de kans te bieden om deze opleiding te volgen en mij hierin altijd te steunen. Ik kan steeds bij hen terecht met vragen of bezorgdheden. Mijn mama zou ik nog eens extra willen bedanken voor het volledig nalezen van deze bachelorproef.

2. Inhoudstafel

1. Dankwoord	2
2. Inhoudstafel.....	3
3. Samenvatting.....	5
4. Aanleiding en probleemstelling.....	6
5. Literatuurstudie.....	8
5.1: Hoe verloopt woordenschatverwerving bij leerlingen in de 2de graad?	8
5.1.1: De vier periodes die kinderen doorlopen tijdens het taalverwervingsproces.	8
5.1.2: De drie principes om nieuwe woorden te verwerven.....	9
5.1.3: De verschillende manieren waarop leerlingen woorden verwerven.....	10
5.1.4: Wat is het verschil bij meertalige leerlingen?	10
5.2: Wat verstaan we onder woordenschatbevordering?	11
5.3: Wanneer spreken we over meertaligheid en thuistalen?.....	11
5.4: Wat zijn de UDL-principes?	12
5.5: Hoe leren leerkrachten woorden het beste aan?	13
6. Onderzoeksvraag.....	16
7. Methode en dataverzameling	17
7.1: Onderzoekscontext	17
7.2: Participanten	17
7.3: Materiaal	18
7.3.1: Enquête woordenschatbevordering.....	19
7.3.2: Bestuderen met bronnen	19
7.3.3: Bezoek op de school.....	19
7.3.4: Interviews leerkrachten	19
7.3.5: Toets voor het ontwerp.....	20
7.4: Procedure	20
8. Resultaten.....	22
8.1: Wat zeggen literatuur en praktijk in verband met didactisch materiaal om de woordenschat te bevorderen?	22
8.2: Welke didactische materialen zijn er beschikbaar?	24
8.3: Hoe kunnen thuistalen worden ingezet om woordenschat te bevorderen?	26
8.4: Hoe kunnen we UDL-principes en thuistalen concretiseren tot materialen om woordenschat te bevorderen?	28
8.5: Welk effect heeft het didactisch materiaal op de woordenschatontwikkeling van de leerlingen?	29

9. Discussie en conclusie	32
9.1: Discussie	32
9.2: Conclusie	33
9.3: Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	34
10. Reflectie	35
11. Literatuurlijst	37
12. Aan te bevelen literatuur	39
13: Bijlagen	40
Bijlage A: Enquête woordenschatbevordering.....	40
Bijlage B: Leeg observatieschema leerkracht met anderstalige kleuters.....	42
Bijlage C: Interviewleidraad bevraagde leerkrachten	43
Bijlage D: Interviewleidraad zorgleerkracht school X.....	45
Bijlage E: Woordenschattoets 1	47
Bijlage F: Extra vragen woordenschattoets 2.....	49
Bijlage G: Foto's van de gebruikte leerspelen tijdens het bezoek	50
Bijlage H: Foto's van het uittesten van de materialen	52
Bijlage I: Eindontwerp: De woordenschatbrochure	54
Bijlage J: De bijhorende sjablonen van het ontwerp.....	55
Bijlage K: Gebruikte prompts bij Chat GPT	57

3. Samenvatting

In Vlaanderen en het basisonderwijs neemt de diversiteit toe. Ook de basisschool waar het onderzoek plaatsvond, merkt dat zowel Nederlandstalige als meertalige leerlingen beschikken over een beperkte Nederlandse woordenschat. Hierdoor wil de school de woordenschat van alle leerlingen bevorderen met aandacht voor thuistalen. Door tijdsgebrek en uiteenlopende visies van leerkrachten, wordt het aangeboden materiaal weinig gebruikt in de klassen.

Deze bachelorproef onderzoekt hoe didactisch materiaal dat de woordenschat van alle leerlingen bevordert en thuistalen inzet, ontwikkeld kan worden. Na een literatuurstudie werd de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: **‘Hoe kan didactisch materiaal, gebaseerd op de UDL-principes, ontworpen worden om de woordenschat te bevorderen in de tweede graad, met aandacht voor de rol van thuistalen?’** Deze hoofdvraag werd gesplitst in vijf deelvragen die werden beantwoord doorheen het onderzoek.

Tijdens het praktijkonderzoek werd de literatuur uitgediept om na te gaan welke materialen reeds bestaan en aan welke voorwaarden het materiaal moet voldoen. Dit werd aangevuld met interviews en een bezoek om te onderzoeken hoe de literatuur zich uit in de praktijk en hoe de thuistalen daar ingezet worden. Aan de hand van deze gegevens werd er materiaal ontwikkeld en getest. Het ontwerp is een brochure met uitleg bij de ontwikkelde materialen en een QR-code naar de bijhorende sjablonen. Het ontwerp is visueel, multi-inzetbaar en vlot in gebruik.

Mijn conclusie is dat het herhaaldelijk aanbrengen en aanbieden van de woorden een positief effect heeft bij het bevorderen van de woordenschat. Het inzetten van de thuistalen draagt bij aan het welbevinden en de motivatie van leerlingen.

4. Aanleiding en probleemstelling

In de pers horen we steeds meer dat de kwaliteit van het onderwijs in Vlaanderen erop achteruitgaat, met daarbij ook een algemeen lerarentekort. In België is in de laatste jaren de diversiteit gestegen, wat ook merkbaar is in de klassen. Veel meer leerlingen hebben een andere thuistaal dan vroeger, wat voor de leerkrachten veranderingen in de klaspraktijk teweegbrengt. In het basisonderwijs in het schooljaar van 2015-2016 was dit 18,7% en in het schooljaar van 2024-2025 was dit 27,7%, wat overeenkomt met 119.708 leerlingen volgens de gegevens van de Vlaamse overheid (Vlaams departement Onderwijs, z.j.). Hierdoor stellen leerkrachten zich vaak de vraag hoe ze de thuistalen op een goede manier in de klaspraktijk kunnen brengen.

Ook voor een Oost-Vlaamse katholieke basisschool is dit het geval. Uit een verkregen document van de school blijkt dat er in de 2^e graad 18 thuistalen aanwezig zijn. Er zijn 144 leerlingen waarvan er 33 zijn die thuis geen Nederlands spreken. Verder zijn er ook 27 leerlingen die thuis Nederlands en een andere taal of talen spreken. 84 leerlingen die enkel Nederlands spreken thuis. Uit deze cijfers kunnen we dus afleiden dat er sprake is van een divers leerlingenpubliek in de 2de graad. Waar de school tegenaan loopt, is dat ze merken, door middel van testen, dat een reden voor minder presteren op school de woordenschat van de leerlingen is. Een stap die ze hierin aan het zetten zijn is het opstellen van een talenbeleid met als focus: woordenschat(bevordering). Tegelijk willen ze de diversiteit bij de leerlingen ook in een positief daglicht plaatsen. Dit door de thuistalen meer en functioneler in te zetten op school.

Volgens het schoolreglement mogen de thuistalen op de school momenteel wel al onderling gesproken worden op de speelplaats. De afspraak hierbij is wel dat dit enkel wordt aanvaard wanneer iedereen dezelfde taal kan spreken. Van zodra er iemand bij komt die niet kan volgen moet er worden overgeschakeld naar het Nederlands. Uit een interview met een zorgjuf blijkt dat dit in realiteit verschilt van leerkracht tot leerkracht. Zo zijn er leerkrachten op de speelplaats waarbij dit wel mag en zijn er leerkrachten die zeggen aan de leerlingen dat het niet mag wanneer ze het horen. In de klas worden de thuistalen niet ingezet en moet er Nederlands gesproken worden. De enige uitzondering hierbij is om een anderstalige nieuwkomer te ondersteunen en te helpen met begrijpen wat er in de klas gebeurt.

De directie wil deze thuistalen meer in de klas brengen ter ondersteuning van de bevordering van de Nederlandse woordenschat. Ze hebben al ideeën aangereikt aan de leerkrachten, maar doordat er verschillende meningen heersen lopen ze hier vast om dit effectief in de klassen binnen te brengen. Tijdens het bijwonen van een personeelsvergadering hoorde ik zaken zoals: *“Dat is niet haalbaar met al de verschillende thuistalen.”*, *“Thuistalen toestaan kan ook zorgen voor ongelijke kansen, je kan veel sneller iemand helpen in een andere taal die je wel spreekt zoals Engels dan in het Turks.”* Volgens de zorgjuf uit het interview *“Moeten eerst alle neuzen in dezelfde richting staan, voordat je aan zoiets begint.”* (leerkracht school X, 2026), wat het moeilijk maakt om een duidelijk beleid op te stellen. De leerkrachten zien niet goed hoe ze het zelf moeten aanpakken en ze zouden graag concreet uitgewerkte materialen hebben om in de klas te kunnen inzetten zodat ze de woordenschat kunnen bevorderen en tegelijk er de thuistalen kunnen bij betrekken.

Mijn onderzoek zal hierdoor plaatsvinden binnen het onderzoeksdomein taal en meertaligheid. Ik probeer in dit onderzoek concrete handvaten te ontwerpen die de leerkrachten van de 2de graad kunnen inzetten om de thematische en schoolgerichte woordenschat van de leerlingen te bevorderen.

5. Literatuurstudie

5.1: Hoe verloopt woordenschatverwerving bij leerlingen in de 2de graad?

5.1.1: De vier periodes die kinderen doorlopen tijdens het taalverwervingsproces.

Het verwerven van nieuwe woorden is niet iets dat apart gebeurt. Wanneer een kind nieuwe woorden leert en in zinnen spreekt, ontwikkelt het zich op elk vlak van de taal. De ontwikkeling van woordenschat kan niet apart gezien worden van het totale taalverwervingsproces (Huizenga, 2005).

In dit taalverwervingsproces kunnen we volgens Henk Huizenga (2005) vier periodes onderscheiden:

1. De prelinguale periode

De prelinguale of voortalige periode, is de periode die plaatsvindt voordat een kind zijn eerste woorden spreekt. Deze periode vindt plaats tussen 0 en 1 jaar. Hier kan er nog niet gesproken worden van een taal, omdat een kind nog geen systeem van symbolen of regels hanteert om een boodschap over te brengen. Toch kan het kind wel al communiceren. Dat doet het niet via woorden maar door te huilen. Na zeven maanden beginnen de kinderen te brabbelen, waarbij ze klankgroepen gaan herhalen en deze al een beetje klinken als een taal. Dit wil wel niet zeggen dat deze klanken altijd iets betekenen, bijvoorbeeld /mama/ verwijst niet naar een bepaald persoon.

2. De vroeglinguale periode

In deze periode gaat het brabbelen langzaam over naar betekenisvol taalgebruik. De eerste woorden bevatten vaak nog fouten in de uitspraak door bijvoorbeeld de laatste klank weg te laten. De woorden zijn eerst nog sterk met een gebeurtenis of actie verbonden, maar al snel zal een kind ontdekken dat woorden ook naar iets kunnen verwijzen. Zo komen kinderen in de 'eenwoordfase', die ongeveer een half jaar duurt. Door één woord te gebruiken deelt het kind iets mee of stelt het een vraag, vaak zijn dit zelfstandige naamwoorden. Na deze fase beginnen kinderen woorden te combineren en spreken we van de 'twee- en meerwoordfase'. Vanaf dit moment gaan de volgorde van woorden een rol spelen, maar spreekt het kind wel nog in telegramzinnetjes zoals: 'mama zitten'. De taalvaardigheid gaat nu in grote stappen vooruit.

3. De differentiatiefase

Vanaf tweeënhalf begint de taal van kinderen steeds meer op die van volwassenen te lijken. Ze voegen steeds meer korte woorden samen en leren dat woorden van vorm kunnen veranderen en die verandering iets betekent. Rond de leeftijd van 3 jaar kennen kinderen 1000 woorden en leren ze functiewoorden gebruiken zoals lidwoorden en bijwoorden, wat ervoor zorgt dat zinnetjes in telegramstijl verdwijnen. De taalontwikkeling wordt veel gedifferentieerder, op alle niveaus. Deze periode duurt tot een gemiddelde leeftijd van vijf 5 jaar.

4. De voltooiingsfase

Dit is de laatste periode en hierin leert het kind er niet zoveel nieuwe dingen bij. Alle processen die eerder al begonnen waren, worden verder uitgebouwd. Rond de leeftijd van 6 kennen kinderen tussen de 3000 en 4000 woorden. Deze periode loopt tot gemiddeld 9 jaar. In deze fase krijgen kinderen ook taal op school dat zich nadrukkelijk gaat bemoeien met de taalontwikkeling. Dit zorgt ervoor dat er veel foutieve vormen van woorden met de tijd verdwijnen. Leerlingen in de tweede graad van de lagere school bevinden zich vooral nog in de voltooiingsfase. Zij hebben dus al een grote woordenschat opgebouwd.

5.1.2: De drie principes om nieuwe woorden te verwerven.

Bij woordverwerving leer je nieuwe woorden en betekenisaspecten van gekende woorden. Dat begint bij de geboorte, en stopt nooit. Dit maakt dat mensen hun hele leven lang nieuwe woorden leren, dus ook leerlingen uit de tweede graad. Om een nieuw woord te leren volg je volgens het boek *'Volop Taal'* drie principes (Schiepers, Slabbaert & Verstedden, 2022):

1. Labelen

Bij het leren van een woord is de koppeling van het woord aan een ding of gebeurtenis uit de werkelijkheid het doel. Kinderen leren die handelingen, voorwerpen,... kennen als concepten. Je gaat taal toevoegen aan deze concepten door er weliswaar een etiket of label op te plakken. Dat label is de woordvorm die bij het concept hoort. Bijvoorbeeld: Wanneer het kind een schop pakt en jij dit steeds benoemt als schop, zal het kind de link leggen tussen het stuk plastic en het woord.

2. Categoriseren

Door te categoriseren leren kinderen het woord ook in andere contexten toepassen. Dit doen kinderen terwijl ze hun kennis over de wereld uitbreiden. Ze ontdekken op deze manier wat wel en wat niet onder de categorie valt. Zo krijgen ze steeds meer zicht op de woordbetekenis.

Bijvoorbeeld: Wanneer het kind een schop gebruikt in de zandbak, heeft het daar de betekenis 'je kan er zand mee opscheppen', maar wanneer het kind thuis zijn lepel pakt om te eten en zegt 'ik schop', duidt je als volwassene aan dat het voorwerp een lepel is en geen schop. Het kind leert zo wat er wel en niet tot de categorie 'schop' behoort (Van den Nulft & Verhallen, 2001).

3. Netwerkopbouw

Kinderen krijgen een beter idee van de woordbetekenis van het woord en gaan daardoor ook relaties beginnen zien tussen de concepten in verschillende contexten. Woorden worden in een netwerk bij elkaar opgeslagen, met betekenisverbindingen ertussen. Gaandeweg breidt het netwerk uit met nieuwe woorden en betekenissen. Bijvoorbeeld: Een schop zit in het netwerk met 'zand' en 'spelen' maar kan uitgebreid worden met 'emmertje'.

5.1.3: De verschillende manieren waarop leerlingen woorden verwerven.

Leerlingen verwerven dagelijks nieuwe woorden en een groot deel hiervan verwerven ze op school. Als leerkracht is het daarom belangrijk om in alle lessen oog te hebben voor woordenschat. Binnen het klasgebeuren leren leerlingen woorden op twee manieren. De eerste manier is woorden impliciet leren. Dit betekent dat de leerling onbewust nieuwe woorden en betekenissen aan het leren is, meestal omdat de leerling met andere doelen bezig is of de leerkracht het niet verwoord. (Voor)lezen is hiervan een voorbeeld, aangezien ze wel in contact komen met woorden maar niet bezig zijn aan doelen rond woordenschat. De tweede manier is woorden expliciet lezen. Dit betekent dat de leerling wel bewust bezig is met woorden en betekenissen omdat hierop de aandacht wordt gevestigd. Dit kan bijvoorbeeld door te vragen wat een woord betekent (Loman & Masquillier, 2016).

Het verwerven van woorden kan ook in twee woordleersituaties plaatsvinden. Als we het bekijken vanuit het oogpunt van de leerkracht, is er een onderscheid tussen incidentele en intentionele woordverwerving. Bij incidentele situaties komen woorden eerder toevallig aan bod. Dit komt overeen met impliciet leren. Je kan als leerkracht niet steeds op voorhand nadenken welke nieuwe woorden er tijdens de dag langskomen en zal dus plotseling moet verduidelijken wanneer er een onbekend woord aan bod komt. Dit kan zowel in taallessen als in andere lessen. Bij intentionele situaties zijn de woorden en betekenissen die je aanbrengt vooraf geselecteerd. Je plant de woordenschatactiviteiten op voorhand en denkt na over welke woorden je gaat aanbrengen, wat maakt dat er doelbewust gewerkt wordt aan het uitbreiden van de woordenschat van de leerlingen (Loman en Masquillier, 2016).

Beide situaties moeten aan bod komen in het woordenschatonderwijs. Het is onmogelijk om alle woorden in de klas aan te leren, maar tegelijkertijd kan je geen voldoende woordenschat opbouwen zonder aandacht aan woorden te besteden. Intentionele woordenschatverwerving is sneller en duurzamer, maar onmogelijk om alle woorden zo aan te brengen. Incidentele woordenschatverwerving is motiverend, je leert zo verschillende aspecten van een woord, maar het gaat trager (Peters, 2017).

5.1.4: Wat is het verschil bij meertalige leerlingen?

Bij het verwerven van twee of meer talen kunnen we volgens 'Opgroeien' van de Vlaamse Overheid (Opgroeien Vlaanderen, z.j.) twee soorten meertaligheid onderscheiden:

1. **Gelijktijdige of simultane verwerving:** de kinderen worden vanaf de geboorte in meerdere talen opgevoed. De kinderen doorlopen voor elke taal dezelfde fasen als kinderen die ééntalig worden opgevoed.
2. **Opeenvolgende of successieve verwerving:** de kinderen worden eerst opgevoed in één taal (de thuistaal) en pas op latere leeftijd leren ze een andere taal zoals het Nederlands. De thuistaal vormt een stevige basis voor het leren van de tweede taal. Het kind doorloopt opnieuw de fasen van taalverwerving maar slaat enkele stappen over omdat het kan terugvallen op de opgebouwde basis van de thuistaal (Opgroeien Vlaanderen, z.j.). Een groot verschil zit bij de successieve verwerving, aangezien deze leerlingen pas starten met

de Nederlandse taalverwerving op de eerste schooldag. De leerlingen kennen wel al redelijk wat begrippen uit hun eerste taal maar kennen de labels in de tweede taal niet. De moeilijkheid zit bij het feit dat veel woorden geen volledige overlapping van betekenis hebben, wat ervoor zorgt dat het niet gewoon nieuwe labels op gekende concepten plakken is. Meertalige leerlingen hebben om nieuwe woordenschat in het Nederlands te verwerven, meer nood aan intentioneel woordenschatonderwijs om nog meer met verschillende woorden in contact te komen en de kloof te dichten.

5.2: Wat verstaan we onder woordenschatbevordering?

Woordenschatbevordering is een synoniem voor woordenschatuitbreiding. Onder woordenschatbevordering verstaan we volgens het boek *'Volop Taal'*: *"Nieuwe woorden aanleren door de woordkennis van de leerlingen zoveel mogelijk uit te breiden."* (Schiepers, Slabbaert, & Versteden, 2022)

Bij het bevorderen van de woordenschat komen wederom de verschillende manieren van woorden verwerven aan bod. Leerlingen breiden hun woordenschat uit met zo'n 3.000 woorden per schooljaar. 300 tot 500 van deze woorden worden intentioneel aangeleerd, waarbij de leerkracht de woorden expliciet gaat aanbrengen en nadenkt welke woorden op welk moment worden gebruikt. De 2.500 woorden die overblijven, worden op een incidentele manier verworven doordat leerlingen woorden zelf oppikken of afleiden uit de context (Baggelaar, N. 2023).

5.3: Wanneer spreken we over meertaligheid en thuistalen?

De term 'meertaligheid' bevat verschillende definities. In dit onderzoek wordt gekozen voor de definitie van Kris Van den Branden (2010): *"Mensen zijn meertalig als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren (dat kan op verschillende niveaus, dus niet alle talen hoeven even sterk verworven te zijn), of als zij van meerdere talen regelmatig gebruik maken."* (Van den Branden, 2010)

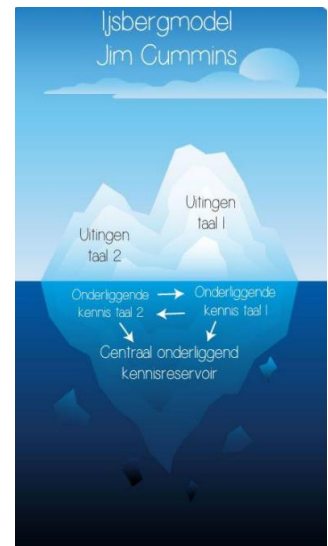
Niet enkel leerlingen die verschillende thuistalen hebben zijn meertalig, maar eigenlijk is iedereen meertalig. Dat gaat dan over het feit dat iedereen in diverse contexten terecht komt en daarbij nood heeft om verschillende talen en taalvariëteiten te gebruiken om zich uit te drukken. Dat kan gaan van verschillende talen tot dialecten tot gebarentaal. Op deze manier is die meertaligheid voor iedereen persoonlijk (Meertaligheid.be, z.j.).

Onder die meertaligheid vallen ook leerlingen die één of meerdere thuistalen hebben. Een thuistaal is de taal die thuis het meest wordt gesproken, waar het kind in wordt opgevoed en die je bij vrienden gebruikt om over alledaagse dingen te praten. Wanneer deze taal verschillend is van het Nederlands, de schooltaal, kan dit wel voor een stevige basis zorgen bij het verwerven van de schooltaal.

5.3.1: Welke rol spelen ze in het leren van woordenschat?

Volgens de interdependentiehypothese of het ijsbergmodel van Canadese pedagoog Jim Cummins, kunnen thuistalen of meertalig zijn het Nederlands versterken (Cummins, 1979). Meertalige leerlingen hebben soms meer moeite om op een woord te komen doordat ze twee taalsystemen in hun hoofd hebben. Deze taalsystemen kunnen we weliswaar niet scheiden, ze overlappen elkaar wat ook zichtbaar is op de afbeelding (Metrotaal, z.j.).

Wanneer we het ijsbergmodel bekijken zien we verschillende bergen. De ijsbergen staan voor de talen waarmee de leerlingen opgroeien, dit kunnen dus ook meer dan twee ijsbergen zijn. Niet alle toppen zijn automatisch even groot en blijven ook het hele leven niet even groot. Hoe groter de berg wordt, is afhankelijk van het gebruik of de uitingen van de talen. De ijsberg stopt niet met wat in dit geval hoorbaar is, onder de uitingen ligt de onderliggende kennis van de talen die de persoon bevat. Deze kennis werkt in een wisselwerking tussen beide talen en komt samen met de input van de talen terecht in het centraal onderliggend kennisreservoir of Common Underlying Proficiency (Metrotaal, z.j.).

Figuur 1: 'Het ijsbergmodel' (Metrotaal, z.j.)

Het centraal onderliggend kennisreservoir maakt dat bij het leren van een tweede taal de kennis van de eerste taal kan getransfereerd worden naar de nieuwe taal die geleerd wordt. Er wordt verder gebouwd op de fundamenteën die de persoon al bezit uit de eerste taal. Dit verwijst naar het overlappen van de taalsystemen. Een voorbeeld hiervan uit het artikel van moedertaal: als je ooit al geleerd hebt wat een 'appel' is en hoe dat wordt genoemd in de thuistaal, zal je daar makkelijker het Nederlands woord appel aan kunnen verbinden (Meertaligheid.be, z.j.). Ze hebben al de concepten en kennis verworven in de thuistaal waardoor ze enkel het nieuwe woord moeten leren en de taal op die manier snel oppikken. Dit zorgt ervoor dat het kennen en kunnen spreken van meerdere talen geen belemmering is voor het leren van Nederlandse woordenschat maar juist als kapstok kan gebruikt worden om die woorden aan op te hangen (Opgroeien Vlaanderen, z.j.).

5.4: Wat zijn de UDL-principes?

De UDL-principes staan voor de principes van Universal Design for Learning of Universeel Ontwerp.

Universal Design for Learning komt oorspronkelijk uit de architectuur. Dit gaat over het streven naar meer inclusie voor personen met een beperking in de samenleving. Het gaat over: *"Het ontwerpen van producten, omgevingen, programma's en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden, zonder dat er een aanpassing of speciaal ontwerp nodig is."* (VN-verdrag, 2006, art 2). Een voorbeeld hiervan is bij het ontwerpen van een gebouw een loopbrug maken zodat ook mensen in een rolstoel makkelijk naar binnen kunnen in plaats van het later bijplaatsen van een loopbrug zodat ook zij toch naar binnen kunnen in het gebouw (VDAB Vlaanderen, z.j.).

Voor het onderwijs gaat Universeel Ontwerp over het ontwerpen van een curriculum die voor elke leerling past. Het gaat dus niet over één manier van lesgeven voor alle leerlingen of enkel kijken naar leerlingen die moeilijkheden hebben. Het gaat over nadenken wat je doet voor leerlingen met

bepaalde noden om dan te kijken of je het op een manier kan ontwerpen dat elke leerling er baat bij heeft. Volgens Arteveldehogeschool houdt Universeel Ontwerp het volgende in (Arteveldehogeschool, 2026):

- Het komt tegemoet aan de verschillende onderwijsbehoeften van individuele leerlingen in een klasgroep.
- Het legt de nadruk op het positieve effect voor de groep
- Het is eerlijker omdat het ook tegemoet komt aan de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen zonder officiële diagnose of attest.
- Het daagt je uit om de lat hoog te blijven leggen, om elke leerling de kans te geven 'expert' te worden in eigen leren.
- Het stimuleert leerlingen om hun leerproces zelf in handen te nemen.
- Het is een opstap om redelijke aanpassingen te realiseren.

Universal Design for Learning bevat 3 principes met onder elk principes 3 richtlijnen en een doel (Artevelde Hogeschool, 2026):

Principe 1: Verschillende mogelijkheden voor betrokkenheid en engagement creëren.

- Op verschillende manieren interesse opwekken.
- Inzet en doorzettingsvermogen stimuleren.
- Het inschatten en bijsturen van het leerproces ondersteunen.
- Doel: Gemotiveerde, doelbewuste leerling.

Principe 2: Informatie op verschillende manieren aanbieden.

- Verschillende zintuigen aanspreken.
- Structuur bieden en verduidelijken.
- Inzicht bevorderen.
- Doel: Vindingrijke, goed geïnformeerde leerling.

Principe 3: Verschillende mogelijkheden tot actie en expressie voorzien.

- Verschillende opties voor fysieke verwerking aanbieden.
- Verschillende opties en communicatie voorzien.
- Het opstellen van doelen, plannen en strategieën.
- Doel: Strategische, doelgerichte leerling

5.5: Hoe leren leerkrachten woorden het beste aan?

Woordenschatonderwijs is belangrijk en zou een essentiële plek binnen het onderwijs moeten hebben. Leerlingen kennen een woord niet door het eenmaal te horen of te lezen. Een woord moet meermaals aan bod komen vooraleer we kunnen zeggen dat een kind het woord kent. Een goede aanpak om nieuwe woorden aan te leren is het 'viertaktmodel'. Dit model werd uitgewerkt door Marianne Verhallen en Simon Verhallen in hun boek *'Woorden leren, woorden onderwijzen'* (Verhallen en Verhallen, 1994). Later werd het verder uitgewerkt door Dirkje van den Nulft en Marianne Verhallen in het boek: *'Met woorden in de weer'* (Van den Nulft en Verhallen, 2001).

Woordenschatonderwijs verloopt vaak intentioneel en expliciet waar dit model dus een houvast voor kan bieden.

Het vierktaktmodel is opgebouwd uit vier didactische fasen en vormt de basis voor het woordenschatonderwijs (Van den Nulft en Verhallen, 2001):

Fase 1: Voorbewerken

Deze fase kan vergeleken worden met de inleiding van de les. De leerkracht introduceert het woord op een manier dat leerlingen nieuwsgierig worden naar het woord. De bedoeling is om zo betrokkenheid te creëren voor het nieuwe woord en de context waarin het gebruikt wordt en om de voorkennis te activeren. Je gaat de leerlingen bij de aan te leren woorden betrekken, wat ervoor zorgt dat ze openstaan om die nieuwe woorden te leren. De geactiveerde voorkennis heeft als doel om aanhakingspunten te zoeken, zodat ze de nieuwe woorden kunnen koppelen aan ervaringen en andere woorden uit een bestaand netwerk.

Fase 2: Semantiseren

Bij het semantiseren ga je de nieuwe woorden aanbieden en de woordbetekenissen duidelijk maken door de drie uitjes: uitbeelden, uitleggen en uitbreiden. Bij 'uitbeelden' ga je het woord visueel maken, dat kan door het voorwerp te laten zien (het meebrengen of een prent tonen) of de handeling uit voeren. De uitbeelding moet gepaard gaan met een talige uitleg, zodat leerlingen de betekenis ook verbaal te horen krijgen. Dat gebeurt vaak door een omschrijving te geven of het woord in een zin te gebruiken. Naast het visueel en auditief aanbrengen van de betekenis, ga je ook uitbreiden. Dit betekent dat je het woord in verband gaat brengen met andere woorden. Woorden zijn geen aparte eenheden maar behoren tot clusters, ze kunnen dus ook zo aangebracht worden (Van den Nulft en Verhallen, 2009). We kunnen in deze fase drie semantiseersituaties onderscheiden:

1. De leerlingen kennen het concept maar hebben niet het juiste label om het correct te benoemen.
2. De leerlingen kennen het concept en het label, maar er worden nieuwe betekenisaspecten van het woord toegevoegd.
3. De leerlingen kennen noch het concept, noch het woord (Schiepers, M., Slabbaert, S. en Versteden, P. 2022).

Het hangt af van de situatie of deze fase meer of minder uitgebreid zal zijn.

Fase 3: Consolideren

Consolideren staat voor vasthouden en vastzetten. In deze fase zijn de woorden en hun betekenissen aangebracht en moeten deze ingeoefend worden. De leerlingen moeten de betekenissen niet alleen begrijpen maar ook kunnen gebruiken om het te kunnen onthouden. Met andere woorden moeten deze woorden en hun betekenissen op verschillende momenten ingeoefend en herhaald worden. Dit kan door verschillende taalactiviteiten te organiseren zoals spelvormen, om de woorden te herhalen. Uit onderzoek blijkt dat de betekenis van een nieuw woord pas blijft hangen wanneer leerling dit minstens zeven keer in diverse contexten tegenkomen en gebruiken (Schiepers, M., Slabbaert, S. en Versteden, P. 2022).

Fase 4: Controleren

Dit is de laatste fase waarin je als leerkracht nagaat of de leerlingen de woorden en hun betekenissen verworven hebben. Dit zowel op een passieve als actieve manier. Dit gebeurt door de geleerde woorden later, op korte of op lange termijn, terug op te vragen.

Deze vier fasen staan hier afzonderlijk beschreven, maar lopen in werkelijkheid in elkaar over. Wanneer je een duidelijke context gecreëerd hebt en er betrokkenheid is (voorbewerken), ga je over tot het semantiseren. Wanneer je in deze fase het woord al meerdere keren laat horen, lezen of uitspreken, ben je al aan het herhalen en dus aan het consolideren. Tijdens het inoefenen ga je na hoe de leerlingen met de oefening omgaan (controleren). Wanneer er uit de controle blijkt dat het woord nog niet genoeg gekend is, wordt er een stuk van de consolidering herhaald. De leerkracht moet dus flexibel kunnen omspringen met de verschillende fasen.

6. Onderzoeksvraag

Uit gesprekken met leerkrachten op de school blijkt dat de meningen over het gebruik van thuistalen in de klas zeer verdeeld zijn. Dit komt voornamelijk doordat de leerkrachten niet genoeg tijd, concrete handvaten en didactische materialen hebben om woordenschat te bevorderen en hierbij thuistalen in te zetten. Er wordt ook bij extra leermiddelen voor het bevorderen van woordenschat vooral gekeken naar die leerlingen met een andere thuistaal of zwakkere leerlingen, terwijl verschillende leermiddelen een hulp zijn voor alle leerlingen in de klas. Vanuit deze probleemstelling en de literatuurstudie heb ik de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

‘Hoe kan didactisch materiaal, gebaseerd op de UDL-principes, ontworpen worden om de woordenschat te bevorderen in de tweede graad, met aandacht voor de rol van thuistalen?’

Deze onderzoeksvraag leidt tot een ontwerpend praktijkonderzoek. Het doel van dit onderzoek is om aan die nood aan concrete didactische materialen te voldoen door zelf mogelijke materialen en activiteiten te ontwikkelen om de woordenschat te bevorderen en tevens aandacht te hebben voor de thuistalen van de leerlingen. De afbakening om voor de tweede graad te kiezen vloeit voort uit de observatie dat op de school veel diversiteit aanwezig is tussen leerlingen zowel op vlak van talige diversiteit als op vlak van niveau. De materialen zullen getest worden in het vierde leerjaar.

Vanuit deze diversiteit werden de UDL-principes onderzocht binnen de literatuurstudie. Op basis van deze theorie werd er bewust voor gekozen om deze principes in de onderzoeksvraag te plaatsen zodat elke leerling baat heeft bij de ontwikkelde materialen.

Om een antwoord te geven op de hoofdvraag, zal er in dit onderzoek antwoord gegeven worden op 5 deelvragen:

1. Wat zeggen literatuur en praktijk in verband met didactisch materiaal om de woordenschat te bevorderen?
2. Welk didactisch materiaal is er beschikbaar?
3. Hoe kunnen thuistalen ingezet worden om woordenschat te bevorderen?
4. Hoe kunnen we UDL-principes en thuistalen concretiseren tot materialen om woordenschat te bevorderen?
5. Welk effect heeft het didactisch materiaal op de woordenschatontwikkeling van de leerlingen uit de 2de graad?

Mijn hypothese:

Ik verwacht veel te vinden in zowel de theorie als in de praktijk over het bevorderen van de woordenschat. Wat ik vermoed dat een moeilijkheid zal vormen, is om in de praktijk zaken te vinden over het gebruik van thuistalen in de klas. Verder verwacht ik ook dat de leerlingen de ontwikkelde materialen motiverend zullen vinden en het bevorderend zal werken voor de woordenschat. Ik hoop dat mijn ontwerp inspiratie zal bieden aan de leerkrachten en dat ze eventueel de ontwikkelde materialen weldegelijk zullen gebruiken in de klaspraktijk.

7. Methode en dataverzameling

7.1: Onderzoekscontext

Het onderzoek vond plaats in het academiejaar 2025-2026, tussen oktober en juni. Het onderzoek werd uitgevoerd op scholen X, Y en Z.

School X is een katholieke school die zich bevindt in een deelgemeente van Gent, Oost-Vlaanderen. De school bestaat uit een kleuter- en lagere school, telt 670 leerlingen met in elk jaar drie klassen, behalve het eerste leerjaar. In de visie van de school beschrijven ze zichzelf als multicultureel, dit is zichtbaar door de verschillende thuistalen die in de school aanwezig zijn.

School Y is een gemeentelijke school die zich bevindt in een deelgemeente van Evergem, Oost-Vlaanderen. De school bestaat uit een kleuter- en lagere school, met in elk jaar twee klassen. In het interview vertelde de leerkracht dat er verschillende thuistalen aanwezig zijn op de school.

School Z is een katholieke school die zich bevindt in een landelijk dorp in een deelgemeente van Gent, Oost-Vlaanderen. De school bestaat uit een kleuter- en lagere school, met in elk jaar twee klassen. In het interview beschreef de leerkracht de diversiteit als: “Wij zijn op dat vlak een vrij witte school.” (leerkracht school Z, 2026)

7.2: Participanten

Op school X waren de eerste participanten van mijn onderzoek de leerlingen van het vierde leerjaar A. De klas bestaat uit tweeëntwintig leerlingen, waarvan twaalf meisjes en tien jongens. Eén van deze jongens is een anderstalige nieuwkomer, hij heeft niet deelgenomen aan het onderzoek.

De school focust zich dit schooljaar in het uitschrijven van het taalbeleid op woordenschatbevordering en volgend schooljaar komt het onderwerp ‘thuistalen’ daar ook bij. De directie voelt de nood om de woordenschat bij de leerlingen te bevorderen, aangezien uit resultaten blijkt dat dit een onderwerp is waar veel leerlingen moeite mee hebben. Gezien de beperkingen van dit onderzoek is het niet haalbaar om de volledige leerlingenpopulatie te bestuderen. Om deze reden richt ik mij op een deel van deze leerlingenpopulatie. Enerzijds werd er voor deze klas gekozen omdat deze binnen het onderzoeksgebied van de tweede graad valt. Anderzijds werd er voor deze klas gekozen, omdat mijn afstudeerstage plaatsvond in deze klas. Op deze manier kende ik de beginsituatie, kon ik het ontwerp zelf uittesten en het onderzoeksproces van dichtbij opvolgen.

Op school X werd eveneens een interview afgenomen met de zorgleerkracht van het vierde leerjaar. Deze participant werd geselecteerd op basis van haar functie, die u kan vinden in de onderstaande tabel. Daarnaast maakt zij ook deel uit van de werkgroep ‘taal’, die samen met de directie het taalbeleid opstelt. Hierdoor kent ze de situatie van de school goed en hoe het in de tweede graad momenteel loopt op vlak van woordenschatbevordering en thuistalen. Tot slot werd het ontwikkelde ontwerp aan haar voorgelegd om hier feedback op te geven, aangezien ze ervaring heeft zowel als klasleerkracht als in de zorg in de tweede graad.

Op school Y vond een bezoek plaats waar werd gekeken hoe er in kleine groepjes van anderstalige kleuters geoefend werd op de Nederlandse woordenschat. Dit was drie keer een groep van vier of vijf leerlingen. Hoewel de job van deze participant niet binnen de doelgroep van het onderzoek valt, zijn er verschillende redenen voor deze keuze. Enerzijds werd er voor deze participant gekozen omdat er weinig andere scholen reageerden op de oproep, wat verder besproken wordt in het deel 'Discussie'. Anderzijds bood deze observatie een andere blik op didactisch materiaal en de kans om inspiratie op te doen rond didactisch materiaal en de toepassing ervan in de praktijk te bekijken. In onderstaande tabel staat vermeld wat de leerkracht doet en hoelang ze al ervaring heeft in het onderwijs. Er volgde ook een interview met deze participant om meer inzicht te krijgen in de manier waarop zij materiaal selecteert en ontwikkelt.

Met de participant van school Z vond een online interview plaats. Deze participant werd gekozen omdat de job meer betrekking heeft op leerlingen uit de tweede graad. Zoals in de tabel hieronder beschreven, beschikt de leerkracht over een diploma Logopedie en uitgebreide kennis op vlak van woordenschat. Dit interview bracht nieuwe inzichten, ideeën en interessante discussiepunten naar voren.

Beide participanten werden oorspronkelijk ook geselecteerd met de bedoeling om meer te weten te komen over het gebruik van thuistalen in de klas. Achteraf gezien bleek dat zij deze niet gebruiken, maar wel werken rond woordenschat.

Participant	Opleiding	Functie	Anciënniteit onderwijs	Vormingen rond woordenschat en/of thuistalen gevolgd
Leerkracht School X	Bachelor Lager Onderwijs	Zorgleerkracht: leerkrachten ondersteunen, bij zorgvragen mee kijken om het op te lossen en zowel sterkere als zwakkere leerlingen begeleiden	10 jaar	Nee
Leerkracht School Y	Bachelor kleuteronderwijs	Anderstalige kleuters Nederlands leren	31 jaar	Nee
Leerkracht School Z	Logopedie	Ondersteuner anderstalige nieuwkomers Logopediste	4 jaar 15 jaar	Ja, elk jaar rond taal of woordenschat

7.3: Materiaal

Om een antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag en de daarbij horende deelvragen, heb ik verschillende instrumenten gebruikt. Deze werden zelf ontwikkeld aan de hand van het boek: 'Praktijkonderzoek in de school' (Van Der Donk & Van Laenen, 2022) en worden hieronder beschreven:

7.3.1: Enquête woordenschatbevordering

Het eerste gebruikte instrument was een enquête, opgesteld met als doel een idee te krijgen wat er in de praktijk al wordt gebruikt door leerkrachten om de woordenschat te bevorderen. De enquête werd opgesteld in Google Formulieren en digitaal verspreid via verschillende Facebookgroepen voor leerkrachten. Er is een inleidende tekst aanwezig en de enquête bestond uit meerkeuzevragen, vragen met korte open antwoorden en vragen met lange open antwoorden. De grote thema's binnen de enquête waren: beginsituatie (werkplaats en ervaring in schooljaren en klassen) en peilen naar het inzetten van thuistalen om woordenschat te bevorderen. (Zie bijlage A)

7.3.2: Bestuderen met bronnen

Om een beter zicht te krijgen op wat er vanuit de theorie bekend is over het onderwerp en welk didactisch materiaal er al bestaat, verdiepte ik mij verder in de literatuur. Het doel was om de ontwerpeisen te ontdekken en materiaal te vinden dat voldoet aan deze eisen, wat de twee grote delen vormen voor de bestudering.

7.3.3: Bezoek op de school

Tijdens het bezoek op school Y werd er gekozen om te observeren, waarbij de aanpak van de leerkracht als inspiratiebron diende. Het bezoek vond eenmalig plaats gedurende een voormiddag en werd uitgevoerd als een niet-participerende maar wel directe observatie in een natuurlijke context. Hierdoor kon de situatie in een echte klaspraktijk centraal gesteld worden. Het bezoek had als doel om in beeld te brengen op welke manier didactisch materiaal, gericht op het bevorderen van de woordenschat, in de praktijk wordt ingezet. Om deze observatiegegevens in kaart te brengen, werd er gebruik gemaakt van een minder gestructureerd observatieschema. Dit observatieschema bevatte vier onderdelen: activiteit + tijdstip, materiaal, inzetten thuistalen en bevorderen woordenschat (Zie bijlage B).

7.3.4: Interviews leerkrachten

Tijdens het onderzoek vonden er verschillende interviews plaats. Ik koos ervoor om de interviews steeds individueel en mondeling te laten doorgaan. Het voordeel hiervan was dat ik op het moment zelf nog bijvragen kon stellen.

De eerste interviews waren er met (klas)leerkrachten, met als doel meer te weten te komen over wat er in de praktijk bestaat van materialen en wat mogelijke ontwerpeisen kunnen zijn om dat materiaal te ontwikkelen. Voor deze interviews werd er gebruik gemaakt van een interviewleidraad. Deze leidraad bestond vooral uit open vragen en bestond uit drie grote delen: de inleiding, de kern en de afronding. De kern is nog eens onderverdeeld in vragen over hun aanpak, ontwerp en materialen, differentiatie en hun uitdagingen en samenwerkingen (Zie bijlage C).

Ook voor het interview met de zorgleerkracht werd een interviewleidraad opgesteld, met ook vooral open vragen. Het doel van dit interview was om meer inzicht te krijgen in waar de school nu staat in het bevorderen van woordenschat en om feedback te krijgen op het ontwerp. Deze aangepaste interviewdraad bestond ook uit drie grote onderdelen namelijk: de inleiding, de kern

en de afronding. De kern is het onderdeel dat werd aangepast en bestond uit: beginsituatie en taalbeleid en noden en moeilijkheden (Zie bijlage D).

7.3.5: Toets voor het ontwerp

Het laatste gebruikte instrument was een toets, opgesteld om zowel de beginsituatie van de klas als het effect van het ontwerp te meten. De toets was een gesloten toetsvorm met tien meerkeuzevragen, waar er telkens één juist antwoord mogelijk was. Om de woordenschatkennis op verschillende manieren te testen, werden de vragen onderverdeeld in drie categorieën: het koppelen van woorden aan hun definitie, afleiden van de betekenis van een woord uit een zin en herkennen welke zin klopt. Daarna werd er een korte peiling gedaan, via een vraag waar je een cijfer geeft van één tot vijf, naar hun eigen inschatting en de duidelijkheid van de toets (Zie bijlage E). Bij de tweede afname werden twee extra meerkeuzevragen toegevoegd om feedback over de leerspelen te verzamelen (Bijlage F).

7.4: Procedure

Het verloop van het maken van mijn bachelorproef staat hieronder beschreven:

Fase 1: Oriënteren	Eind oktober had ik een eerste gesprek met mijn bachelorproefmentor van de stageschool om de mogelijke onderwerpen binnen het onderzoeksdomein 'Taal en Meertaligheid' te bekijken. In samenspraak met de mentor koos ik om te werken rond woordenschatbevordering door thuistalen in te zetten. In november volgde een tweede gesprek om een beter zicht te krijgen op mijn praktijkprobleem, aangezien hier nog enkele vragen over waren. Vervolgens kon ik mijn praktijkprobleem beschrijven aan de hand van de 5W-1H methode en verzamelde ik eerste bronnen.
Fase 2: Richten	Op basis van mijn praktijkprobleem formuleerde ik mijn onderzoeksvraag, de daarbij horende deelvragen en het onderzoeksdoel. Ik besloot een ontwerpend onderzoek uit te voeren. Om al een antwoord te krijgen op één van de deelvragen, stelde ik al een enquête op en verspreidde deze in verschillende onlinegroepen (Zie bijlage A).
Fase 3: Plannen	Omwille van examens, lag het onderzoek tijdelijk stil. Nadien vond het eerste deel van de literatuurstudie plaats, waarin vooral veel werd gelezen. Ik maakte ook een duidelijke planning op met de onderzoeksactiviteiten en belangrijke data.
Fase 2: Richten	Tijdens een les bleek dat mijn onderzoeksvraag onvoldoende aansloot bij mijn onderzoeksdoel. Deze moest hierdoor aangepast worden. Dit zorgde ervoor dat ik een stap terug moest zetten en opnieuw goed moest nadenken over mijn onderzoeksdoel, onderzoeksvraag en een uitbreiding van de deelvragen.
Fase 3: Plannen	Na deze bijsturing, bepaalde ik in april mijn methodes voor dataverzameling: bestuderen, bevragen en bezoeken. Ik dacht na over welk materiaal ik kon ontwikkelen en koos mijn participanten voor het onderzoek. Ik nam contact op met verschillende scholen voor interviews en bezoeken.
Fase 4: Verzamelen	In april en mei vond de dataverzameling plaats. Ik nam interviews af met leerkrachten van andere scholen en met de zorgjuf van de stageschool,

	ondersteund door twee verschillende interviewleidraden (Zie bijlages C en D). Daarnaast bezocht ik de eerste school aan de hand van een observatiekader (Zie bijlage B). Ik liet de leerlingen in mijn klas een toets afleggen om de beginsituatie rond de thematische woordenschat voor taal in kaart te brengen (Zie bijlage E).
Fase 6: Ontwerpen	Op basis van de literatuur, de informatie uit de interviews en mijn ontwerpeisen, ontwierp ik het materiaal om te testen in de klas. Ik heb een routine en drie leerspellen ontwikkeld om de woordenschat op een motiverende manier te bevorderen.
Fase 4: Verzamelen	Tijdens mijn stage in mei testte ik de ontworpen routine en leerspellen in de klas (Zie de foto's in bijlage H). Op het einde van mijn stage vulden de leerlingen dezelfde toets in om de effecten zichtbaar te maken (Zie bijlages E en F).
Fase 6: Ontwerpen	Als eindproduct ontwikkelde ik een brochure met de uitleg voor de activiteiten om de woordenschat te bevorderen en de thuistalen daarbij in te zetten. Het ontworpen materiaal bundelde ik via een QR-code.
Fase 5: Analyseren en concluderen	Ik schreef het grootste deel van mijn onderzoeksrapport in de maand mei, ik analyseerde de data en trok conclusies. Op deze manier gaf ik antwoord op de deelvragen.
Fase 7: Rapporteren en presenteren	Ik werkte in de laatste week mijn onderzoeksrapport af. Ik bereidde de mondelinge presentatie voor om deze te kunnen presenteren aan mijn stageschool, medestudenten en bachelorproefbegeleider.

8. Resultaten

Hieronder bespreek ik de meest relevante resultaten van mijn praktijkonderzoek in de vorm van antwoorden op mijn deelvragen.

Ik zal de ontwerpeisen benoemen waarmee ik rekening heb gehouden. Deze ontwerpeisen komen voort uit informatie die ik verkregen heb door het bestuderen van de bronnen en de interviews. Daarnaast zal ik ook toelichten hoe ik met deze ontwerpeisen rekening hield bij het uitwerken van mijn ontwerp.

8.1: Wat zeggen literatuur en praktijk in verband met didactisch materiaal om de woordenschat te bevorderen?

Om de eerste deelvraag te beantwoorden ben ik gaan kijken naar wat zowel de literatuur als de praktijk belangrijk vinden bij het bevorderen van de woordenschat en het materiaal dat hierbij wordt ontwikkeld. Om tot een antwoord te komen ben ik bronnen gaan bestuderen en heb ik mij gebaseerd op de antwoorden uit de interviews.

In onderstaande tabel wordt beschreven wat in de literatuur terug te vinden is. Er kwamen duidelijk bepaalde punten meerdere keren ter sprake wat maakt dat ik deze bovenaan in de tabel plaatste om daarna kort samen te vatten wat elke bron daarover zegt:

De bron	Punt 1: Herhaling	Punt 2: Visualiseren	Punt 3: Aanpasbaar
Volop Taal (Schiepers, M., Slabbaert, S. en Verstedden, P. 2022)	Consolideerfase waarin woorden in verschillende contexten op verschillende dagen moeten herhaald worden.	Het nieuwe woord afbeelden of uitbeelden als ondersteuning bij de aanbreng	/
Woordenschat aanleren in een vreemde taal: Hoe doe je dat? (Peters, 2017)	Herhaling is cruciaal bij intentionele woordenschatverwerving van basiswoordenschat. Meer dan drie keer herhalen.	/	/
Speel je wijs woordenschat voor groep 1-4 primair onderwijs (Smegen, 2014)	Effectiever om aantal keren kort te herhalen dan één lange aanbreng en inoefening.	Tijdens semantiseren gebruik maken van alle zintuigen: kinderen laten kijken naar afbeeldingen van het woord. Wanneer kinderen lezen en schrijven goed om de woorden op te hangen.	/
Taal & didactiek woordenschat (Huizenga, 2005)	Het woord moet minstens zeven keer herhaald worden (richtlijn) en op	Het laten zien van een voorwerp of het uitbeelden van een	

	zoveel mogelijk verschillende manier om de betekenis en het woord eigen te maken. Doorgaan met consolideren totdat ze het woord kennen.	handeling is een heel krachtige en directe manier om de betekenis van woorden duidelijk te maken.	
Met woorden in de weer (van den Nulft & Verhallen, 2001)	Bij consolideren moeten de woorden veel en gevarieerd herhaald worden. Dat kan kort en speels	Bij het consolideren zijn woorden zichtbaar in de klas. Hangen ter ondersteuning aan bijvoorbeeld: het bord, tijdens het oefenen.	Memory maken met woorden die je elk jaar gebruikt of een spelbord maken en kopen om er telkens enkele opdrachten bij te geven.
Op woordenjacht (Duerings et al., 2011)	Het geheim van leren zit in de herhaling.	/	/

Naast de theorie heb ik ook drie interviews met leerkrachten afgenomen waarin ik polste naar wat zij belangrijk vinden wanneer ze materiaal ontwikkelen om te werken rond woordenschat. De gegevens die ik hierbij verzamelde staan weergegeven in onderstaande tabel:

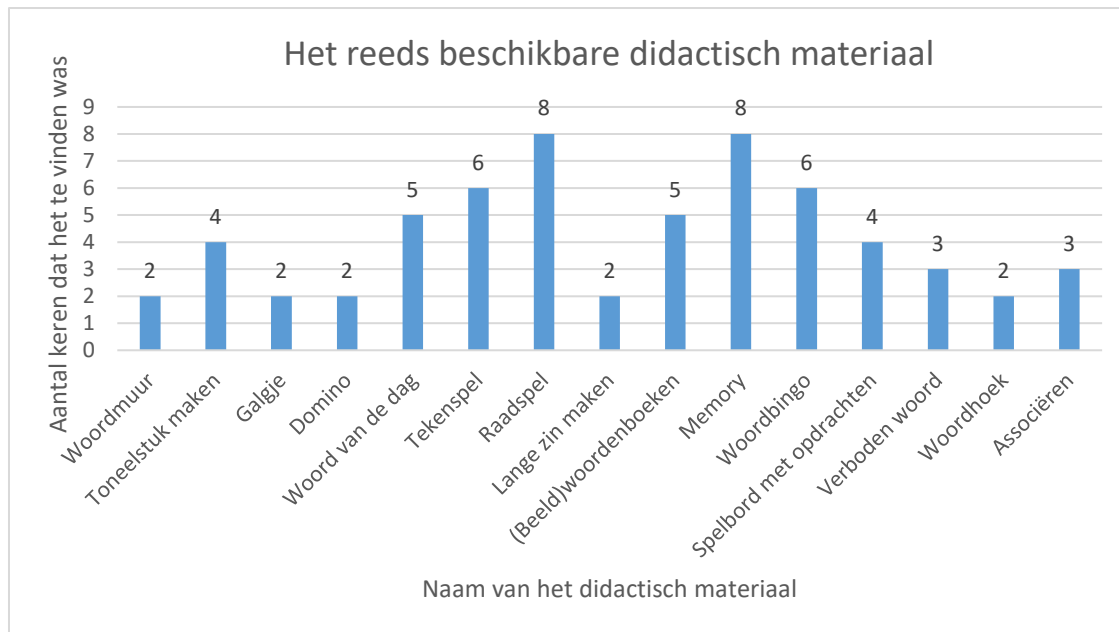
De vraag	Antwoord leerkracht school X	Antwoord leerkracht school Y	Antwoord leerkracht school Z
Wat betekent woordenschatbevordering voor u persoonlijk? En wat vindt u dat dat zeker moet inhouden om de woordenschat te bevorderen?	“Dat ze de basiswoordenschat begrijpen, de instructietaal begrijpen.”	“Afgestemd op het thema van de juf.” “Veel herhaling, dus herhalen, herhalen herhalen.” “Als juf constant praten.”	“Bij anderstalige nieuwkomers zeer belangrijk om woordenschat hebben om gevoelens en behoeftes te uiten.” “Nederlandse taal is belangrijk, dat je je kan uiten.” “Ik ben wel van handen- en voetengewijs uitleggen.”
Aan welke eisen moet een ontwerp voldoen wanneer u deze ontwikkelt?	/	“Ik gebruik soms een spelletje ook voor de verschillende klassen. Eén spel voor de verschillende klassen.” “Dat is het zien, hè.” “En heel veel herhalen, hè. Dat heb ik al gezegd.”	“Ik ga volgens mijn doel op zoek naar het spelmateriaal.” “Dat het een beetje multi-inzetbaar kan zijn, omdat je die dan in veel categorieën kunt inzetten.” “Allee, denk ik, het moet er mooi uitzien en het mag niet te veel gezegd.”

			woorden op zich hebben.”
Wat hebben leerkrachten volgens jou nodig om sterker in te zetten op woordenschat?	“Ja, ik denk sowieso als taalbeleidsplan zegt van... Allee, een duidelijke visie.” “Maar ja, ik ben wel van de herhaling. Ik denk, hoe meer je dingen herhaalt...”	/	/
Wat zou u andere scholen of leerkrachten aanraden die hier actief op willen inzetten?	/	“Herhalen, herhalen, herhalen. En geduld.”	“Ik denk dat, spelgewijs, dat dat misschien in de klas nog minst van al voorkomt.” “Visueel werkt altijd.” “Dus die herhaling is eigenlijk mijn sterktepunt altijd. Herhalen, herhalen, blijven herhalen.”

Uit deze verzamelde gegevens kon ik afleiden wat zowel de theorie als de praktijk belangrijk vinden bij het ontwikkelen van didactisch materiaal om te gebruiken in het woordenschatonderwijs. We zien in elke bron herhaling tergekomen, ook in de drie interviews wordt dit benoemd. Dit kunnen we linken aan de literatuurstudie waar in punt 5.5 de consolideerfase werd besproken. Daarin stond dat leerlingen de woorden zeven keer moeten herhalen in verschillende contexten om het woord te kennen. Dit zien we ook in de tabel van theorie tergekomen. De antwoorden uit de interviews bevestigen dat de praktijk dit ook als belangrijk beschouwt. Een volgend punt dat veel voorkomt is ‘visueel werken’. Dit kunnen we linken aan de literatuurstudie in punt 5.5 aan de semantiseringsfase. Hierin wordt het woord aangebracht aan de hand van drie uitjes. Eén daarvan is ‘uitbeelden’, wat gaat over het visueel maken van de woorden en hun betekenis. Dit komt terug in veel bronnen uit de tabel. Ook in de interviews komt dit aan bod. Als laatste vinden zowel de theorie als de praktijk dat je het materiaal moet kunnen aanpassen en op meerdere momenten moet kunnen inzetten. Bijvoorbeeld het maken van een leeg spelbord kan toegepast worden op alle groepen woordenschat uit lessen.

8.2: Welke didactische materialen zijn er beschikbaar?

Voor deze deelvraag ben ik verschillende bronnen gaan bestuderen en heb ik mij gebaseerd op het bezoek aan school Y. Om in mijn ontwerp gebruik te maken van didactisch materiaal dat al eerder getest is en effect heeft, ben ik gaan kijken in zes boeken en op één website, die beschreven staan in mijn literatuurlijst, welk materiaal er al bestaat en hoeveel keer dit voorkomt.

Figuur 2: Grafiek over het beschikbare didactische materiaal

Ik heb uit de bronnen de vijftien meest voorkomende didactische materialen gehaald. Het bereik gaat van 'in twee verschillende bronnen' tot 'in acht verschillende bronnen'. We kunnen in deze grafiek een onderscheid maken tussen spelvormen en werkvormen/materialen.

Onder de werkvormen/materialen behoren:

- De woordmuur: De woorden met een prent aan de muur hangen die speciaal dient voor deze woorden.
- Het woord van de dag: Elke dag zet je een nieuw woord in de kijker aan de hand van verschillende opdrachten. Bijvoorbeeld: je laat leerlingen het woord gebruiken in een zin en hangt het woord ergens op in de klas.
- (Beeld)woordenboeken: In een woordenboek staat elk woord uitgelegd met de definitie. Bij een beeldwoordenboek komt daar de afbeelding bij en eventueel andere opties.
- Woordhoek: Dit is een hoek in de klas die speciaal ingericht is rond de woordenschat en waar bijvoorbeeld een beeldwoordenboek kan liggen.

Onder de spelvormen behoren:

- Toneelstuk maken: Je maakt een toneelstuk over het woord waarin het woord duidelijk wordt.
- Galgje: De leerlingen raden letters om een woord te vormen voordat het popje hangt.
- Domino: Op de ene helft van een kaart een woord en de betekenis staat op de helft van een andere kaart. Zo een slang maken van kaarten die volgen op elkaar.
- Tekenspel: Het woord en/of de betekenis tekenen binnen een bepaalde tijd.
- Raadspel: Het woord raden aan de hand van vragen of zinnen.
- Lange zin maken: Een zo lang mogelijke zin maken met het aangeleerde woord.
- Memory: Duo's vormen met kaarten waar een woord en de betekenis opstaan door om de beurt twee kaarten om te draaien.
- Woordbingo: Een kaart met de woorden op en deze zo snel mogelijk volkrijgen door er de juiste betekenis aan te linken.

- Spelbord met opdrachten: Een bestaand of zelfgemaakt spelbord en een opdrachtenkaart rond de woordenschat. Het aantal ogen van de dobbelsteen komt overeen met een opdracht.
- Verboden woord: Iemand moet het woord raden, zonder dat het woord zelf mag gezegd worden. Een variant van 'raadspel'.
- Associëren: Een woord geven en de leerlingen zoeken zoveel mogelijk woorden die daarbij passen.

In de bronnen worden deze spelvormen vaak benoemd als 'consolideerspelletjes'. Dit verwijst naar de literatuurstudie waarin stond dat de leerlingen de woorden inoefenen in de consolideerfase. Hieruit kunnen we objectief afleiden dat deze spelvormen het doel hebben om de woordenschat in te oefenen.

Naast het bestuderen van de bronnen heb ik ook een bezoek gebracht aan een andere school. Deze leerkracht oefende de Nederlandse woordenschat in met kleuters aan de hand van verschillende, zelfgemaakte spellen (Zie bijlage G). De eerste die aan bod komt is een memory, dit spel werd ook beschreven in het observatiekader waar hieronder een fragment is uitgehaald. Hieruit blijkt dat memory zowel in de theorie als in de praktijk gebruikt wordt.

Activiteiten/les +tijdstip	Specifieke materialen of werkvormen	Inzetten van de thuistalen	Aanleren/ bevorderen woordenschat
9u: memory rond spullen van buiten	Memory met prenten op rond de woorden waarmee ze werken		Ze moeten één kaartje omdraaien en daarbij het passende plaatje vinden. Ze moeten het woord steeds herhalen en de juf herhaalt het ook. Daarna de kaarten verzamelen door het woord te benoemen en zij moeten de twee prenten verzamelen en het woord herhalen.

Figuur 3: Fragment uit observatiekader

8.3: Hoe kunnen thuistalen worden ingezet om woordenschat te bevorderen?

Om een antwoord te kunnen formuleren op deze deelvraag ben ik opnieuw gaan kijken naar zowel de literatuur als de praktijk. Dit werd ook al onderzocht in de literatuurstudie waaruit bleek dat thuistalen kunnen gebruikt worden als kapstok om de Nederlandse woorden aan te hangen. Om te kijken hoe deze dan effectief kunnen ingezet worden in woordenschatonderwijs, bekijken we voor de theorie delen uit de bronnen en voor de praktijk naar de antwoorden op een vraag bij de interviews.

In de zes bestudeerde bronnen wordt het volgende vermeld over het inzetten van thuistalen in de klas:

- Een strategie waarmee leerlingen zelf kunnen gebruiken in de klas om de woordenschat kunnen uitbreiden: "Vreemdetalenkennis inzetten: de leerling kan een woord vergelijken met een gelijkaardig woord in een vreemde taal. Dat kan handig zijn voor anderstalige leerlingen die thuis Frans, Engels of een andere taal spreken." (Schiepers, M., Slabbaert, S. en Versteden, P. 2022).

- Een manier om krachtige instructie te geven: “De woordverwerving bij meertalige leerlingen kan ondersteund worden door hun kennis van de thuistaal.” “Als een meertalige leerling moeite ondervindt om een opdracht uit te voeren, kun je hem even laten bijstaan door een klasgenoot met dezelfde thuistaal: op die manier kan de brug met de schooltaal in de opdracht geslagen worden.” (Schiepers, M., Slabbaert, S. en Versteden, P. 2022).
- Manieren om woorden in te oefenen: “Laat kinderen bijvoorbeeld de moeilijke woorden in een tekst inventariseren en met elkaar vergelijken. Je kunt desgewenst ook NT1-NT2-maatjes maken. Het NT1-kind wordt dan gedwongen om goed de woordbetekenis duidelijk te maken en het NT2-kind wordt efficiënt ondersteund in het aanleren van nieuwe woorden.” (Huizenga, 2005).

Tijdens de interviews werden er twee vragen over thuistalen gesteld. De eerste vraag luidde: ‘Hoe kijkt u naar het gebruik van thuistalen in de klas?’. Dit waren de antwoorden van de leerkrachten.

- “Persoonlijk vind ik wel dat dat kan. Ik denk dat dat hen kan helpen, euhm. Als het... euhm binnen de perken blijft. Het is niet de bedoeling dat ze constant hun thuistaal gebruiken, want dan leren ze ook onze taal niet. Maar als het is om elkaar iets uit te leggen of om een woord te begrijpen en het dan ook in het Nederlands te gebruiken, vind ik wel dat dat kan.” (Leerkracht school X).
- “Ja, ik vind dat een hele moeilijke. Als ik kijk naar kleuters, ik... Want we hebben het daarnet geprobeerd. Als ik iets vraag dan kijken die naar mij gelijk een koe naar een trein. Ik krijg daar nooit antwoord op hoe ze dat thuis noemen. We laten ook toe dat de thuistaal op de speelplaats gebruikt wordt. Onderling voor dat welbevinden dat ze toch een keer kunnen praten op een dag. En dat is wel belangrijk, hè. Want het is eigenlijk ook wel belangrijk dat ze ontwikkelen in hun eigen taal. En we zeggen dat ook wel. We vinden het belangrijk dat ze Nederlands leren, maar het is ook belangrijk dat ze ontwikkelen in hun eigen taal.” (Leerkracht school Y, 2026).
- “Nee, dat vind ik niet zo'n goed idee. Ik vind wel dat de tip die ze vroeger gaven van je komt naar België, vanaf nu mag je geen thuistaal meer spreken en het beste is dat de ouders ook Nederlands spreken. Dat vind ik ook geen goed idee. Want het is wel belangrijk om daar duidelijke verschillen in te maken. Thuis spreek je thuistaal, dus de moedertaal van mama en papa bijvoorbeeld. Op school spreek je Nederlands, om daar heel duidelijke richtlijnen in te hebben. Om daar die klik ook te kunnen in gaan maken. Volledig overschakelen op het Nederlands vind ik vaak geen goed idee, omdat mijn ervaring is, zeker in het Gentse hier. Als je dat zou opleggen, vaak is het niveau van het Nederlands van de ouders niet altijd dat, en dan kan het soms wel zijn dat ze thuis meer fouten gaan leren, dan dat ze het goed gaan leren.” (Leerkracht school Z, 2026).

De tweede vraag ging over of thuistalen mogen op school: ‘Wat staat er over thuistalen en woordenschat in het talenbeleid van de school?’. Dit waren de antwoorden op deze vraag:

- “Dat is nog blanco. Allee, nu staat er, wat we nu doen is dat het niet mag. Niet op de speelplaats. In de klas staat er niks van beschreven. Dus het is gewoon: op school wordt er Nederlands gesproken. Maar dat wordt volgend jaar een hot topic, dus dat komt er wel aan. Dus we zijn daar wel van bewust. De mensen die in de werkgroep ‘Taal’ zitten, zijn er van overtuigd dat dat een sterkte kan zijn, maar we weten dat niet het hele team zo denkt en dat de neuzen in dezelfde richting moeten komen voordat we zoiets kunnen opstarten. Nu mag dit bij de ene en dat bij de andere mag dat in de klas. Op de speelplaats mag het bij niemand.” (Leerkracht school X, 2026).

- “Ik ben niet zeker wat dat erin staat. Want ik zou het een keer moeten vragen aan de zorgjuf, maar ik gok dat dat niet is toegestaan. Ik weet wel dat ze daar tijdelijk een uitzondering voor maken. Voor bijvoorbeeld die anderstalig nieuwkomers.” (Leerkracht school Z, 2026).
- Bij school Y kwam hier geen duidelijk antwoord op. In het antwoord op de vorige vraag staat er dat thuistalen op de speelplaats mogen gesproken worden voor dat welbevinden. Haar antwoord op de vraag hoe ze thuistalen inzet tijdens haar les, antwoordt ze: “Vooral in het Nederlands.” (Leerkracht school Y, 2026).

Uit deze gegevens kunnen we afleiden dat er in de theorie wordt aangegeven dat het inzetten van thuistalen bevorderend werkt en worden ook mogelijkheden gegeven hoe dit kan ingezet worden. Deze stelling wordt echter maar in drie van acht bronnen beschreven. De theorie geeft dus aan dat de thuistalen moeten ingezet worden en hoe. In de praktijk lezen we uit de antwoorden op vraag één dat er wisselende visies zijn tussen de leerkrachten. De ene leerkracht zegt ‘Ik vind het een moeilijke.’, de andere zegt ‘geen goed idee’ en nog een andere leerkracht zegt ‘wel een goed idee’. Uit de antwoorden op vraag twee kunnen we dan weer objectief afleiden dat de thuistalen in de klaspraktijk niet worden ingezet, met uitzondering van de komst van een anderstalige nieuwkomer.

8.4: Hoe kunnen we UDL-principes en thuistalen concretiseren tot materialen om woordenschat te bevorderen?

Om tot mijn ontwerpeisen te komen keek ik naar zowel de theorie als de praktijk. Uit de eerste deelvraag konden we afleiden dat herhaling, het visueel maken van woorden en activiteiten meerdere keren kunnen inzetten, belangrijk is. Na een gesprek met de bachelorproefmentor van de school, kon ik afleiden dat leerkrachten nood hebben aan materiaal dat ze snel en eenvoudig kunnen aanpassen en gebruiken. Op basis van deze gegevens formuleerde ik vier ontwerpeisen:

- Herhaling: Het ontwikkelde materiaal zorgt ervoor dat leerlingen de woordenschat herhalen. Belangrijk is dat ze de woordenschat meerdere keren herhalen per activiteit.
- Multi-inzetbaar: Het ontwikkelde materiaal kan aangepast worden naar meerdere soorten woordenschat en dus in verschillende vakdisciplines kan worden gebruikt.
- Visueel: Het ontwikkelde materiaal is visueel. De materialen hebben naast het inoefenen van de woorden ook het doel om de woorden te visualiseren om ze duidelijk te maken. Het eindontwerp zelf is ook visueel.
- Gebruiksvriendelijk: De leerkrachten hebben nood aan een ontwerp dat ze makkelijk en zonder veel tijd te stoppen in aanpassingen, kunnen gebruiken. Het ontwerp zet hierop in.

Na het in kaart brengen van de noden was er een duidelijk beeld van wat het ontwerp moest inhouden. Er werden interviews afgenomen en bronnen bestudeerd om te komen tot wat het ontwikkelde materiaal zeker moest bevatten.

Eerst werd er nagedacht over een motiverende manier om de woorden aan te brengen en elke dag te herhalen. Zo kwam ik, na het bekijken van het beschikbare materiaal, op ‘Het woord van de dag’. Dit hield in dat er elke dag een ander woord in de kijker stond en hier allemaal opdrachten rond werden uitgevoerd (Zie bijlage H). Dit werd zeven dagen getest met zeven woorden die geselecteerd werden uit de toets. Daarnaast heb ik ook drie leerspelen ontwikkeld, geïnspireerd op

het beschikbare materiaal uit de tweede deelvraag. Deze spellen waren: Een memory, een woordbingo en Slangen en Ladders. Hierbij werden zowel de woorden als hun betekenissen op verschillende manieren ingeoeffend. Deze leerspellen werden getest in de klas (Zie bijlage H), waardoor erna aanpassingen konden gedaan worden. Hierdoor bevat het ontwerp differentiatiemogelijkheden voor zowel de memory als de bingo. Er werden ook, geïnspireerd op de beschikbare materialen, tussendoortjes voorzien om zonder materiaal snel de woorden te herhalen. Deze werden niet getest, maar kregen wel plaats in het ontwerp, omdat ze in de theorie wel al getest zijn en effectief bleken. Als laatste werd er op vraag van de bachelorproefmentor een sjabloon voor beeldwoordenboeken voorzien. Dit is ook niet getest wegens tijdsgebrek.

Na het verzamelen van al het ontworpen materiaal kon het eindontwerp vorm krijgen. Het didactische materiaal werd samengevoegd in een brochure (Zie bijlage I). Deze brochure bevat voor elk onderdeel een korte uitleg van hoe het kan gebruikt worden in de klas. Al de ontworpen sjablonen (Zie bijlage J) zijn toegankelijk via een QR-code in de brochure.

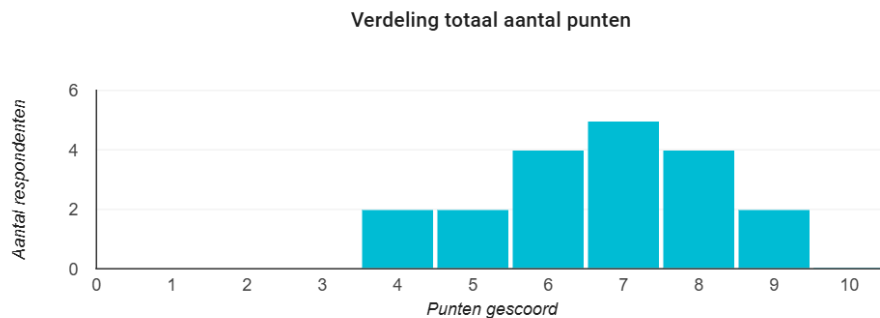
Bij het maken van de brochure hield ik rekening met mijn ontwerpeisen. Het ontwikkelde materiaal zet in op de herhaling van de woordenschat. 'Het woord van de dag' zorgt dat de woorden elke dag herhaald worden, de leerspellen zorgen ervoor dat de leerlingen de woorden per spel meerdere keren herhalen, wat zorgt voor een goed begrip. Zowel de brochure als het materiaal zijn visueel. De brochure is duidelijk met op elke pagina een mogelijkheid en door kleurgebruik is duidelijk zichtbaar wat waar staat. Bij het ontwerpen en uittesten van de didactische materialen werden steeds de afbeeldingen van de woorden gebruikt, waardoor de leerlingen de woorden konden linken aan een afbeelding, wat het visueel maakt. De sjablonen die in een map werden geplaatst bevatten enkel de uitleg van wat er waar moet staan. Dit maakt dat de materialen steeds opnieuw kunnen gebruikt worden voor verschillende woorden. Hierdoor zijn ze dus multi-inzetbaar. Doordat de brochure op een beknopte manier alle nodige informatie bevat kunnen leerkrachten dit makkelijk hanteren, wat maakt dat deze brochure gebruiksvriendelijk is.

Deze brochure is een hulpmiddel voor de leerkrachten dat het gebruiksgemak verhoogt en zoekwerk vermindert. Deze brochure is beknopt gemaakt, zodat leerkrachten snel kunnen terugvinden wat ze nodig hebben. Deze brochure dient als oplossing voor het praktijkprobleem, aangezien de leerkrachten op deze manier concreet materiaal hebben, dat ze vlot kunnen aanpassen, om de woordenschat bij de leerlingen te bevorderen. De voorziene mogelijkheden om de thuistalen in te zetten, kunnen op deze manier ook zonder eigen zoekwerk van de leerkracht ingezet worden.

8.5: Welk effect heeft het didactisch materiaal op de woordenschatontwikkeling van de leerlingen?

Om de laatste deelvraag te beantwoorden, nam ik tweemaal een toets af bij de leerlingen (Zie bijlages D en E). **De eerste toets** was om de beginsituatie in kaart te brengen voor de specifieke woordenschat die gebruikt zou worden en deze vond dus plaats voor het testen van het ontwerp. De leerlingen hebben hierbij tien meerkeuzevragen gericht op de woordenschat, beantwoord. De thuistalen die zullen benoemd worden komen uit een verkregen document, maar wordt omwille van privacy niet in bijlage geplaatst.

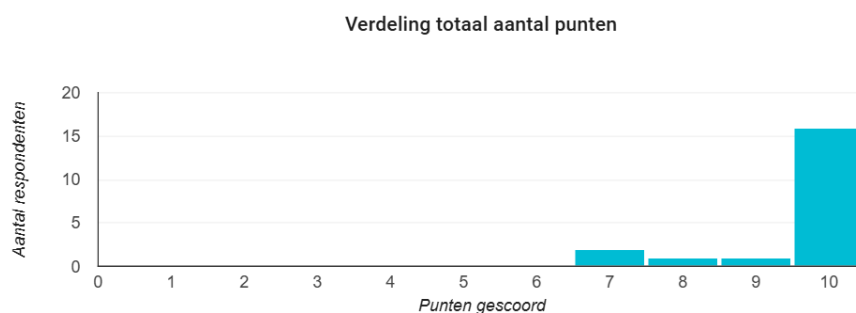
Hieronder bespreek ik de resultaten van de eerste toets en de thuistalen van de leerlingen. Tijdens de afname waren er twee leerlingen afwezig en één leerling die de toets niet invulde, er hebben dus negentien leerlingen de toets ingevuld.

Figuur 4: Resultaten op 10 van de eerste toets uit Google Formulieren

Wanneer we kijken in Google Formulieren zien we dat het bereik tussen vier en negen ligt, wat zorgt voor een mediaan van 7/10 en een gemiddelde van 6,68/10. Zoals we zien in de grafiek scoorden twee leerlingen 4/10, waarvan één leerling met de thuistaal Nederlands en één leerling met de thuistaal Oekraïens. Er waren twee leerlingen die 5/10 scoorden, waarvan één leerling die thuis Algerijns spreekt en één leerling die thuis zowel Nederlands als Spaans spreekt. Vier leerlingen scoorden 6/10, waarvan er twee leerlingen Nederlands spreken en twee leerlingen Turks. Vijf leerlingen behaalden 7/10, waarvan alle leerlingen Nederlands spreken thuis maar drie leerlingen spreken nog een tweede taal zoals Frans, Turks en Engels. Er waren vier leerlingen met een score van 8/10, drie leerlingen met deze score spreken thuis een andere taal: Turks, Albanees en Pular. Van de twee leerlingen met de hoogste score, spreekt er één leerling thuis Turks. Niemand scoorde 10/10, en kende dus alle woorden.

De tweede toets werd afgenomen na het testen van het ontwerp om te kijken of ze erna meer woorden kenden zonder deze te studeren. Hieronder worden de resultaten van de tweede toets besproken in vergelijking met de eerste toets. Bij deze afname was er één leerling afwezig, dit was dezelfde leerling als bij de eerste toets, en één leerling die de toets niet invulde. Er hebben twintig leerlingen de toets ingevuld.

Figuur 5: Resultaten op 10 van de tweede toets uit Google Formulieren

Bij toets twee zien we een bereik dat tussen zeven en tien ligt, met een mediaan van 10/10 en een gemiddelde van 9,55/10. Er zijn twee leerlingen met een 7/10, waarvan één leerling op de eerste toets 5/10 scoorde en thuis Spaans spreekt en één leerling die eerst 6/10 had en thuis Turks spreekt. Eén leerling spreekt thuis Engels en scoorde een 8/10, maar het resultaat kan niet vergeleken

worden met de eerste toets, aangezien de leerling toen afwezig was. Er was ook één leerling die een 9/10 behaalde, deze leerling spreekt thuis Nederlands, scoorde op de eerste toets een 8/10 en is nu één punt gestegen. Er zijn zestien leerlingen die een 10/10 behaalden, vijf leerlingen hiervan hebben enkel Nederlands als thuistaal.

Wanneer we de eerste en tweede toets vergelijken, kunnen we objectief vaststellen dat de algemene scores zijn verbeterd. Het bereik van de scores verschoof namelijk van 4-9 naar 7-10. Daarnaast kunnen we ook objectief afleiden dat elke leerling vooruit is gegaan: iedere leerling behaalde een hogere score op de tweede toets. Deze vooruitgang is zichtbaar bij zowel leerlingen met een andere thuistaal als leerlingen die thuis Nederlands spreken. Aangezien de scores gestegen zijn na het inzetten van het didactische materiaal zonder dat de leerlingen de woorden thuis hebben gestudeerd, kunnen we voorzichtig concluderen dat het materiaal effect heeft op het uitbreiden van de woordenschat. Uit deze resultaten alleen kunnen we echter niet afleiden hoe groot het effect is, noch of dit enkel aan het materiaal te danken is.

9. Discussie en conclusie

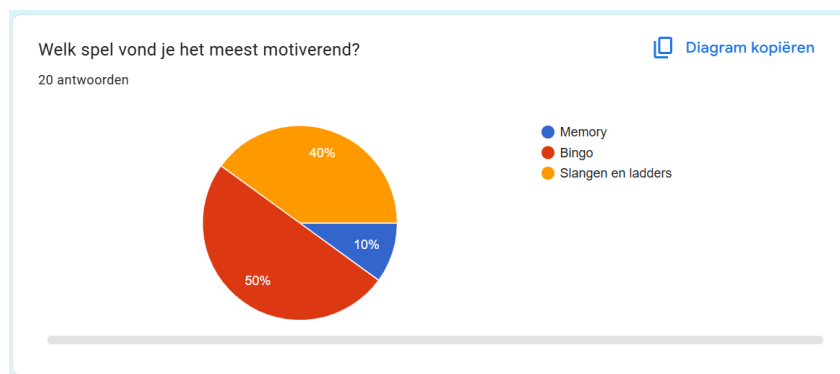
9.1: Discussie

In mijn hypothese beschreef ik de verwachtingen die ik had van dit onderzoek. Hieronder worden deze besproken:

De eerste verwachting is dat er veel te vinden is in zowel de theorie als in de praktijk over het bevorderen van de woordenschat. Dit bleek te kloppen. In mijn literatuurstudie was er veel te vinden over hoe leerlingen woorden verwerven, woordenschatbevordering en hoe leerkrachten woorden aanleren. Tijdens het bestuderen van de bronnen ontdekte ik ook welk materiaal er al beschikbaar is en aan welke eisen dit moet voldoen. Tijdens de interviews met de leerkrachten werd duidelijk dat dit overeenkomt. Ook zij hebben duidelijke eisen en al veel materiaal bij de hand om de woordenschat te bevorderen. De eisen kunnen we linken aan de literatuurstudie waarbij het visualiseren van woorden hoort bij de semantiseringsfase en het herhalen van de woordenschat hoort bij de consolideerfase (van den Nulft & Verhallen, 2001).

De tweede verwachting was Dat het een moeilijkheid ging vormen om in de praktijk zaken te vinden over het inzetten van thuistalen in de klas. Deze verwachting klopt ook aangezien in de interviews duidelijk werd dat, ondanks in de literatuurstudie de positieve rol van thuistalen in de klas werd beschreven, de leerkrachten dit in de praktijk niet toepassen. Dit werd vermeld in twee van de drie interviews. Hieruit kunnen we besluiten dat op dit vlak de theorie en de praktijk niet overeenkomen.

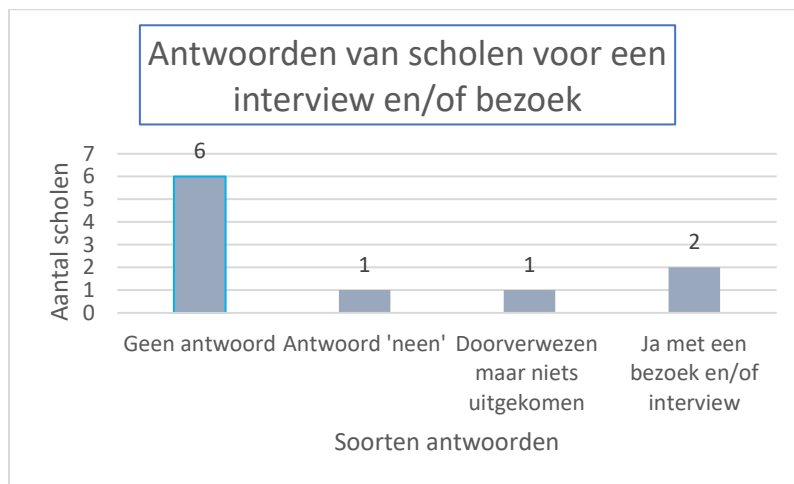
De derde verwachting was dat materialen motiverend zouden werken voor de leerlingen en dat het bevorderend zou werken voor de woordenschat. Op het einde van de tweede toets die peilde naar de resultaten van de woordenschat, stond een vraag welk spel ze het meest motiverend vonden. Dit waren de antwoorden:

Figuur 6: Antwoorden op vlak van motivatie op de toets

Uit deze grafiek blijkt dat de meningen zeer verdeeld zijn, wat maakt dat elk spel steeds motiverend werkt voor enkele leerlingen. Om te bekijken of het materiaal bevorderend werkte, hebben de leerlingen de toets ingevuld (Zie bijlages E en F). Hieruit blijkt dat het materiaal bevorderend heeft gewerkt voor alle leerlingen aangezien de resultaten bij iedereen hoger waren dan bij de eerste toets. Het materiaal zelf houdt rekening met de fases van het aanbrengen van een woord, dat beschreven werd in de literatuurstudie, waarbij 'het woord van de dag' eerder in de voorberekings- en semantiseringsfase valt en de tussendoortjes en leerspelen in de consolideringsfase.

Een kanttekening dat ik wil maken bij de resultaten van mijn onderzoek is dat het materiaal maar getest is op één klas. Dit maakt dat het gemeten effect niet helemaal betrouwbaar is. De resultaten van de toetsen kunnen ook afhangen van andere zaken zoals: leerlingenkenmerken en de soort woordenschat die bevraagd werd. Bij een verschil in bijvoorbeeld de woordenschat, hadden de resultaten er misschien anders uitgezien en moet dit dus kritisch bekeken worden. Ook de informatie uit de interviews moet kritisch bekeken worden. Er werden tien scholen gecontacteerd, maar er kwam weinig respons, wat zichtbaar is in onderstaande grafiek. De resultaten uit de praktijk zijn hierdoor gebaseerd op twee buitenschoolse interviews. Bij meer interviews waren hier misschien andere zaken uitgekomen.

Figuur 7: Antwoorden van scholen op bezoek of interview

De laatste verwachting was het ontwerp een inspiratie kan bieden aan de leerkrachten en dit ook gebruikt zou worden. Dit moet nog blijken en kan nu dus nog niet beantwoord worden.

9.2: Conclusie

Om een antwoord te bieden op de noden van de stageschool en zo ook op de onderzoeksvraag - 'Hoe kan didactisch materiaal, gebaseerd op de UDL-principes, ontworpen worden om de woordenschat te bevorderen in de tweede graad, met aandacht voor de rol van thuistalen?' - werd een brochure samengesteld.

De brochure (Zie bijlage J) biedt leerkrachten concrete didactische materialen om de woordenschat te bevorderen. De materialen in de brochure zijn gericht op de tweede graad van het lager onderwijs. Aangezien het gebruik van thuistalen volgens de literatuur bevorderend werkt voor de Nederlandse woordenschat, bieden de materialen hier ook mogelijkheden toe om in te zetten in de klas. Daarnaast werd bij het ontwerpen steeds rekening gehouden met de UDL-principes. Elke leerling heeft baat bij het inoefenen en herhalen van de woordenschat, niet enkel meertalige leerlingen of leerlingen met een achterstand. Hierdoor zijn alle materialen ontwikkeld in functie van elke leerling in de klas, de differentiatiemogelijkheden dragen hiertoe bij.

Aangezien de brochure een antwoord biedt op de onderzoeksvraag, was dit de rode draad doorheen het onderzoek. Alle gegevens werden verzameld in functie van het ontwikkelen van deze brochure.

De brochure biedt leerkrachten een houvast in het woordenschatonderwijs. De leerkrachten van het schoolteam hebben met deze brochure steeds mogelijke activiteiten bij de hand om te werken aan de woordenschat van de leerlingen. Aan het begin van dit onderzoek waren de visies van de leerkrachten zeer verdeeld. De leerkrachten kunnen met deze brochure de thuistalen inzetten op een laagdrempelige manier, wat kan bijdragen aan het gelijk maken van hun visies. Hierdoor beschouw ik dit onderzoek en het ontwerp als een meerwaarde voor het schoolteam. Om dit werk nog relevanter te maken zou het meermaals kunnen getest worden in verschillende klassen. Op deze manier kan de brochure nog meer aangepast worden aan de situatie van de school.

9.3: Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Tijdens dit onderzoek lag de nadruk voornamelijk op het bevorderen van de Nederlandse woordenschat voor alle leerlingen. Hoewel er in het ontwerp een poging gedaan werd om de thuistalen in de oefeningen te brengen, bleek hierover in de praktijk nog niet veel informatie beschikbaar. Een vervolgonderzoek na de implementatie van de nieuwe minimumdoelen kan waardevolle inzichten geven om die thuistalen meer in het woordenschatonderwijs te brengen. Op basis van die resultaten kan dan ook de brochure bijgestuurd worden.

10. Reflectie

In dit laatste deel reflecteer ik op dit praktijkonderzoek en het proces dat ik hierbij doorlopen heb. Ik blik terug op een intensieve maar leerrijke periode met uitdagingen en successen, waarin ik ook mijn onderzoekende houding verder kon ontwikkelen. Het onderwerp was niet hetgeen waarop ik had gehoopt, maar door mij te verdiepen in de literatuur en te kunnen ontwerpen kreeg ik meer inzicht en daardoor ook interesse in het onderwerp.

Uit een zelfscan voor mijn onderzoekende houding bleek dat ik sterk ben in het gebruiken van diverse bronnen, maar dat ik het moeilijk vind wanneer dingen nog niet duidelijk zijn. Dat kwam vooral naar boven bij de start van mijn onderzoek. Mijn onderzoek was nog te breed en ik had onvoldoende zicht op de verwachtingen van de praktijkschool, waardoor ik vastliep. Een nieuw gesprek bracht de nodige duidelijkheid, waardoor ik mijn onderzoeksvraag kon formuleren en aan de slag kon gaan. Dit ging vlot totdat ik aan mijn afstudeerstage moest beginnen, waar ik merkte dat ik daar meer tijd voor nodig had dan gepland. Hierdoor werd een duidelijke planning noodzakelijk, en met deze houvast kon ik het onderzoek verderzetten. De fase waarin ik gegevens verzamelde verliep vlot, dankzij de ruime hoeveelheid bronnen. Later moest ik mijn onderzoeksvraag nog bijsturen omdat deze niet genoeg aansloot bij het onderzoeksdoel. Het ontwerpen van mijn didactisch materiaal verliep vlot. Ik was gemotiveerd, aangezien dit nauw aansluit bij de praktijk, waar mijn interesses liggen. De fase van analyseren en rapporteren vond ik het meest uitdagend. Ik had een duidelijk beeld in mijn hoofd maar vond het moeilijk om dit helder en gestructureerd op papier te zetten.

Het resultaat van mijn onderzoek is een brochure met activiteiten en didactisch materiaal die leerkrachten kunnen inzetten om de woordenschat te bevorderen. Hierbij dient rekening te worden gehouden dat het materiaal in de brochure inzetbaar is voor elke leerling en dat ook thuistalen kunnen worden ingezet. Ondanks het moeilijke proces ben ik tevreden met het resultaat dat ik heb neergezet. Bij het uittesten van het materiaal gaven zowel de mentor als de zorgleerkracht aan dat ze dit interessant en goed vonden, wat voor mij bevestigt dat het eindresultaat werkveldrelevant is. Aangezien woordenschatonderwijs een essentieel deel is van het onderwijs, kan deze brochure een waardevol hulpmiddel zijn voor leerkrachten om in te zetten op dat woordenschatonderwijs, waardoor dit bijdraagt aan kwalitatief onderwijs.

Om een kwalitatief onderzoek te garanderen, maakte ik gebruik van verschillende onderzoeksmethoden, waaronder een literatuurstudie, een enquête, een bezoek, interviews, en een toets van het ontwerp. Door gebruik te maken van een interviewleidraad en observatiekader (Zie bijlagen B en C), werd de betrouwbaarheid en validiteit van de gegevens versterkt. Aangezien zo op voorhand vastlag wat de vragen zouden meten en dit steeds dezelfde vragen waren, kon de informatie zo objectief vergeleken worden. De toets die afgenomen werd om het ontwerp te testen was ook een goed instrument, omdat de resultaten van de leerlingen zo objectief op papier stonden. De methodes om data te verzamelen die ik persoonlijk niet goed vond werken waren een enquête en een interview. Dit is te wijten aan de overvloed waarin personen en scholen de vraag krijgen om mee te werken. Dit zorgde ervoor dat er weinig antwoord kwam op beide instrumenten en is iets wat ik meeneem om bij een volgend onderzoek over na te denken. Ik moest dan ook

beslissen om de enquête niet te gebruiken, door te weinig antwoorden. Aangezien ikzelf ook maar twee buitenschoolse interviews heb kunnen uitvoeren en het ontwerp getest werd in één klas, moet de betrouwbaarheid van mijn resultaten kritisch bekeken worden.

Tijdens mijn onderzoek werd gebruik gemaakt van Chat GPT. Dit werd enkel als ondersteunend hulpmiddel gebruikt om de duidelijke visie in mijn hoofd kwalitatief en helder op papier te krijgen. Dit krijgt vorm in de prompt met de vraag om een zin beter te formuleren (Zie bijlage K), en er werden steeds kritisch enkele woorden uit geselecteerd.

De samenwerking met de praktijkschool verliep vlot. De bachelorproefmentor stond steeds open voor een gesprek en de leerkrachten waren bereid om deel te nemen aan interviews en mij het ontwerp te laten testen. Door zelf steeds een luisterende houding aan te nemen, kon ik feedback en voorstellen ontvangen om rekening mee te houden in mijn ontwerp. Hierdoor kon ik iets ontwerpen dat afgestemd is op de noden van de school.

Op basis van de resultaten van mijn onderzoek lijkt het zinvol om bij een vervolgonderzoek dieper in te gaan op het effect van het inzetten van thuistalen binnen het woordenschatonderwijs. In de onderzochte scholen worden momenteel de thuistalen niet ingezet. De nieuwe leerplannen besteden meer aandacht aan het gebruik van thuistalen en de vergelijking met het Nederlands. Scholen zullen nu pas starten met deze leerplannen te integreren in de klaspraktijk. Dit verklaart enerzijds waarom er veel scholen geen tijd hadden om een bezoek te plannen en anderzijds waarom toekomstig onderzoek een duidelijker beeld kan geven van het effect van het gebruik van thuistalen bij het aanleren van woordenschat.

Door dit onderzoek heb ik veel geleerd over mezelf. Ik leerde om keuzes te maken, waar ik veel moeite mee had, maar doordat ik in dit onderwerp kon blijven onderzoeken moest ik wel verschillende keuzes maken. Daarnaast leerde ik om onduidelijkheden los te laten en toch verder te werken, wat een belangrijke groei was binnen mijn onderzoekende houding. Anders ging dit onderzoek niet vooruit. Als laatste heb ik door dit onderzoek mijn kritische blik verder ontwikkeld, door literatuur, instrumenten en resultaten in twijfel te trekken om een zo goed mogelijk antwoord te kunnen formuleren. Dit is ook een vaardigheid dat in mijn klaspraktijk belangrijk zal zijn om mijn eigen handelen als leerkracht kritisch te bekijken om zo kwalitatief onderwijs aan te bieden.

Hoewel dit onderzoek hier eindigt, stopt mijn rol in dit onderwerp nog niet. In mijn onderwijspraktijk zal ik de brochure blijven gebruiken en verspreiden bij collega-leerkrachten en op toekomstige werkplekken, zodat dit hulpmiddel ook later kan bijdragen aan woordenschatonderwijs.

11. Literatuurlijst

- Baggelaar, N. (2023, 2 februari). *Effectief woordenschatonderwijs in de praktijk*.
<https://www.cps.nl/blog-archief/2023/02/02/Effectief-woordenschatonderwijs-in-de-praktijk>
- Casteleyn, J., Geudens, A., Schraeyen, K., Taelman, H., Trioen, M., Simons, M., & Smits F.H. Tom. (2022). *Taal in de klas: zes bouwstenen voor effectieve taaltrajecten*. LannooCampus.
- Closse, C. (2024). *Hoe kunnen we strategieën voor begrijpend lezen op een motiverende manier inoefenen bij leerlingen in het vijfde leerjaar?*. [Bachelorproef]. Arteveldehogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs.
- De Bleeker, L., De Latter, M., Froyen, B., Moonen, E., Putman, J., van Bergen, T. (2023-2024). *Taal en meertaligheid*. [Cursus]. Arteveldehogeschool.
- De Latter, M. (2025-2026). *Nederlands C*. [Cursus]. Arteveldehogeschool.
- Duerings, J., Van Der Linden, B., Schuurs, U., & Strating, H. (2011). *Op woordenjacht: creatief en effectief werken aan woordenschatuitbreiding*. Maklu.
- Effectief woordenschatonderwijs*. (z.j.). Katholiek Onderwijs Vlaanderen.
<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/taalonderwijs-nederlands/materialenbank/effectief-woordenschatonderwijs>
- George, T. (2025). *De integratie van anderstalige nieuwkomers: Inspiratiebundel voor leerkrachten*. [Bachelorproef]. Arteveldehogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs.
- Huizenga, H. (2005). *Taal & didactiek: woordenschat*. Wolters-Noordhoff.
- Juf Anja. (2014, 3 februari). *Woordenschat oefenen met tussendoortjes en spelletjes*.
<https://jufanja.eu/woordenschat-tussendoortjes-en-spelletjes/>
- Juffrouw Femke. (2025, 20 januari). *Woordenschat*.
<https://juffrouwfemke.com/category/vakken/taal/woordenschat/>
- Kind&Gezin. (z.j.). *Meertalig opvoeden*. Opvoeden Vlaanderen.
<https://www.kindengezin.be/nl/thema/ontwikkeling-en-gedrag/taal-en-meertaligheid/meertalig-opvoeden>
- Kuiken, F. (Red.), Vermeer, A. (Red.), Appel, R., Kurvers, J., Litjes, P., Mooren, P., & Verhallen, M. (2005). *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. ThiemeMeulenhoff.
- Leerlingenkenmerken – Gewoon kleuter- en lager onderwijs*. (z.j.). Onderwijs Vlaanderen.
<https://onderwijs-tableau.vlaanderen.be/t/EXTERN/views/DataloepLeerlingenkenmerkenBasis/GKLOverzicht?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Atoolbar=top>

Leerlingenkenmerken. (2026, 22 januari). Statistiek Vlaanderen.

<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/leerlingenkenmerken>

Meertaligheid. (2026). Meertaligheid.be. <https://meertaligheid.be/>

Opgroeien Vlaanderen. (z.j.). *Hoe werkt taalverwerving in één of meerdere talen?*.

<https://www.opgroeien.be/kennis/themas/taalstimulering-en-meertaligheid/hoe-werkt-taalverwerving-een-meerdere-talen>

Over UDL. (2026). Arteveldehogeschool. <https://udl.arteveldehogeschool.be/nl>

Peters, E. (2017). *Woordenschat aanleren in een vreemde taal: hoe doe je dat?*. Acco.

Schiepers, M., Versteden, P., Loman, J., Callebaut, I., Froyen, B., Hebbrecht, J., Imberechts, H., Moonen, E., Ringoet, E., Schurtjes, E., Timmermans, S., Truyts, C., T'Sas, J., Van Bergen, T., Vanherf, A., Van Houtven, T., & Vansteelandt, I. (2022). *Volop taal : didactiek Nederlands voor de lagere school*. Borgerhoff & Lamberigts nv.

Smegen, I. (2014). *Speel je wijs - woordenschat voor groep 1-4 primair onderwijs*. Koninklijke Van Gorcum.

Taalstimulering en meertaligheid-Soorten en dimensies van meertaligheid. (z.j.). Opgroeien Vlaanderen. <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/taalstimulering-en-meertaligheid/soorten-en-dimensies-van-meertaligheid>

Van den Branden, K. (2010). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Acco.

Van Den Nulft, D., & Verhallen, M. (2001). *Met woorden in de weer: praktijkboek voor het basisonderwijs*. Coutinho.

Van der Donk, C. & van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school*. Coutinho.

van der Leeuw, B. (Red.), van den Hauwe, J. (Red.), Moonen, E., Pauw, I., & Schaufeli, A. (2011). *bijVoorbeeld: exemplarische opleidingsdidactiek voor taalonderwijs op de basisschool*. Coutinho.

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. (2006). z.n.

<https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/vn-conventie/vn-conventie.pdf>

Verhallen, M., & Verhallen, S. (1994). *Woorden leren, woorden onderwijzen*. EDG Thuiswinkel.

Waarom is de moedertaal zo belangrijk?. (z.j.). Metrotaal. <https://metrotaal.be/content/3-bouwstenen/1-kennis/bronnenkaart-waarom-is-moedertaal-zo-belangrijk.pdf>

Wat is Universal Design for Learning (UDL)?. (z.j.). VDAB. <https://e-leren.vlaanderen/thema-e-inclusiewat-is-universal-design-for-learning-udl>

Woordenschatverwerving bij (jonge) kinderen. (2026). Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/taalonderwijs-nederlands/materialenbank/woordenschatverwervingbij-jonge-kinderen>

12. Aan te bevelen literatuur

Binnen woordenschatverwerving en woordenschatbevordering bestaan er nog verschillende onderdelen. Twee onderdelen hiervan zijn: Digitaal werken en translanguaging. Wegens het gebrek aan grootte van het onderzoek kon dit niet mee opgenomen worden, maar vormt het wel interessante stof binnen het onderwerp voor later onderzoek.

Benut thuistalen in de klas. (2025, 12 september). Universiteit Utrecht.

<https://www.uu.nl/nieuws/benut-thuistalen-in-de-klas>

Taalstimulering en meertaligheid- Soorten en dimensies van meertaligheid. (z.j.). Opgroeien Vlaanderen. <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/taalstimulering-en-meertaligheid/soorten-en-dimensies-van-meertaligheid>

Van de Guchte, M., Halma, P. (2026). *DoeltaalDigitaal: het gebruik van vertaaltools in de les.* https://taalwijs.nu/2023/09/15/doeltaaldigitaal-het-gebruik-van-vertaaltools-in-de-les/?utm_source=hbo-kennisbank.nl&utm_content=link

Veenis, A., & Broekhof, K. (2021, 21 oktober). *Translanguaging in de klas.* Sardes. <https://sardes.nl/nieuws/translanguaging/>

13: Bijlagen

Bijlage A: Enquête woordenschatbevordering

Enquête woordenschatbevordering

Beste leerkracht,

Ik ben Inte Piette, derdejaarsstudent aan Artevelde Hogeschool Gent. Ik schrijf mijn Bachelorproef dit jaar en mijn onderzoeksvraag gaat als volgt: Hoe kunnen we de thuistalen van leerlingen inzetten in functie van woordenschatbevordering in de 2de graad?

Met deze enquête wil ik een breed beeld krijgen van wat er al door leerkrachten gedaan wordt en of deze een positief effect hebben op het bevorderen van de Nederlandse woordenschat.

U bent vrij om in te vullen, de antwoorden zijn volledig anoniem.

De enquête duurt ongeveer 10 minuten.

Alvast heel erg bedankt voor het invullen van de enquête.

Inte Piette

Hoeveel jaar geeft u al les? *

Jouw antwoord

Waar geeft u les? (stad/gemeente) *

Jouw antwoord

In welk jaar geeft u momenteel les? *

- ☐ 1ste kleuterklas
- ☐ 2de kleuterklas
- ☐ 3de kleuterklas
- ☐ 1ste leerjaar
- ☐ 2de leerjaar
- ☐ 3de leerjaar
- ☐ 4de leerjaar
- ☐ 5de leerjaar
- ☐ 6de leerjaar
- ☐ Ik heb geen vast jaar
- ☐ Ik geef momenteel geen les
- ☐ Ik ben nog student

In welke jaren heeft u al les gegeven? *

- ☐ 1ste kleuterklas
- ☐ 2de kleuterklas
- ☐ 3de kleuterklas
- ☐ 1ste leerjaar
- ☐ 2de leerjaar
- ☐ 3de leerjaar
- ☐ 4de leerjaar
- ☐ 5de leerjaar
- ☐ 6de leerjaar

Wat doet u of heeft u al gedaan om de thuistalen van leerlingen in te zetten om de woordenschat te bevorderen? *

Jouw antwoord _____

In welk jaar/welke jaren heeft u dit ingezet? *

Jouw antwoord _____

Wat had een positief effect? Leg kort uit waarom. *

Jouw antwoord _____

Wat had een negatief effect of geen effect? Leg kort uit waarom. *

Jouw antwoord _____

Waar heeft u als leerkracht nood aan om de thuistalen meer te kunnen inzetten in functie van woordenschatbevordering? *

Jouw antwoord _____

Wilt u nog iets toevoegen?

Jouw antwoord _____

Bijlage B: Leeg observatieschema leerkracht met anderstalige kleuters.

Activiteiten/les +tijdstip	Specifieke materialen of werkvormen	Inzetten van de thuisalen	Aanleren/ bevorderen woordenschat

Bijlage C: Interviewleidraad bevraagde leerkrachten

Doel van het interview:

Het doel van het interview is om te zien hoe een andere school de woordenschatbevordering aanpakt en welke materialen of strategieën zij daarvoor gebruiken.

Wijze van vastlegging:

De wijze waarop het interview wordt vastgelegd is na uw goedkeuring via een geluidsopname gemaakt met de dictafoonapp van een iPhone. Er worden ook foto's genomen om later op terug te komen of dingen aan te tonen, dit ook na uw goedkeuring.

Anonimiteit:

Uw naam blijft volledig anoniem binnen dit gesprek en het later verwerken van de resultaten, door uw naam niet te noemen. Wanneer u later wenst het eindresultaat te bekijken, is dit mogelijk.

Inleiding

- Hoelang geeft u al les?
- Welke opleiding heeft u gevolgd en wat houdt uw job nu in?
- Heeft u al vormingen gevolgd met de focus op woordenschatbevordering of thuistalen?
- Hoe ziet de talige diversiteit op de school eruit? Hoeveel verschillende talen worden er gesproken?
- Wat betekent woordenschatbevordering voor u persoonlijk?
 - Wat vindt u dat het zeker moet inhouden?
- Hoe kijkt u naar het gebruik van thuistalen in de klas?
- Bent u bekend met de principes van universal design for learning?
- Wat staat er over thuistalen en woordenschat in het talenbeleid van de school?

Kern

Aanpak

- Op welke manier werkt u actief aan het bevorderen van de woordenschat?
- Hoe zet u daar de thuistalen bij in?
- Kunt u daar een concreet lesvoorbeeld van geven om te verduidelijken?

Ontwerp en materialen

- Welke didactische materialen, middelen of werkvormen gebruikt of ontwikkelt u hiervoor?
- Hoe komt u tot die ontwerpen?
- Aan welke eisen moet een ontwerp voldoen als u deze ontwikkelt?
- Welke didactische materialen of werkvormen, ervaart u zelf als meest effectief?

Differentiatie

- Voor wie worden die materialen ontwikkelt?
- Wat doen jullie voor leerlingen die geen andere thuistaal hebben maar ook nood hebben aan het bevorderen van hun woordenschat? (UDL)
- Wanneer worden die materialen gebruikt? Ook in de eigen klas of eenmalig?

- Hoe gaan jullie om met al die verschillende thuistalen?

Uitdagingen en samenwerking

- Tegen welke moeilijkheden loopt u aan bij het werken rond woordenschat of de materialen?
- U werkt bij de kleuters, hoe loopt die woordenschatbevordering door naar de lagere school?
- Werkt u samen met andere collega's en hoe krijgt deze samenwerking vorm?
- Hoe wordt die woordenschat doorgetrokken naar de lagere school?

Afronding

- Wat zou u andere scholen of leerkrachten aanraden die hier actief op willen inzetten?
- Wat heeft u zelf nog nodig om hier nog vaardiger in te worden?
- Wilt u graag zelf nog iets toevoegen?

Ik gebruik deze data om zicht te hebben op wat andere scholen in de praktijk al gebruiken om de woordenschat te bevorderen en daarbij thuistalen inzetten.

Bedankt om deel te nemen.

Bijlage D: Interviewleidraad zorgleerkracht school X

Doel van het interview:

Het doel van het interview is om zicht te krijgen op waar de school zelf momenteel al staat met het taalbeleid dat gefocust is op woordenschat en thuistalen. Dit valt onder bevragen naar de beginsituatie.

Wijze van vastlegging:

De wijze waarop het interview wordt vastgelegd is na uw goedkeuring via een geluidsopname gemaakt met de dictafoonapp van een iPhone.

Anonimiteit:

Uw naam blijft volledig anoniem binnen dit gesprek en het later verwerken van de resultaten, door uw naam niet te noemen. Het proces en het eindresultaat worden op het einde van dit schooljaar met u gedeeld in de vorm van een presentatie.

Inleiding

- Hoelang geeft u al les?
- Welke opleiding heeft u gevolgd en wat houdt uw job nu in?
- Heeft u al vormingen gevolgd met de focus op woordenschatbevordering of thuistalen?
- Hoe ziet de talige diversiteit op de school eruit? Hoeveel verschillende talen worden er gesproken?
- Wat betekent woordenschatbevordering voor u persoonlijk?
 - Wat vind u dat het zeker moet inhouden?
- Hoe kijkt u naar het gebruik van thuistalen in de klas?
- Bent u bekend met de principes van universal design for learning?
- Wat staat er over thuistalen en woordenschat in het talenbeleid van de school?

Kern

Beginsituatie en taalbeleid

- Op welke manieren werken jullie nu al op school aan woordenschatbevordering?
- Zijn er bepaalde materialen of routines die jullie hiervoor gebruiken?
- Welke daarvan vindt u effectief?
- Wordt er schoolbreed gewerkt rond bepaalde woorden?
- Op welke manier worden de thuistalen hierin geïntegreerd?
- Merkt u dat de leerkrachten dezelfde mening hierin hebben?
- Jullie zijn bezig met een taalbeleid met de focus op woordenschat, hoever staan jullie hier al in?

Noden en moeilijkheden

- Aan welke doelen of werkpunten zou de school willen werken?

- Wat hebben leerkrachten volgens jou nodig om sterker in te zetten op woordenschat?
- Waar lopen leerkrachten tegenaan?
- Welke ondersteuning biedt het zorgteam hiervoor?

Afronding

- Is er nog iets belangrijks dat u wil toevoegen?

Deze gegevens zullen gebruikt worden in mijn bachelorproef om te kijken waar ik kan bijdragen bij het ontwikkelen van materialen om de woordenschat te bevorderen.

Heel erg bedankt om deel te nemen.

Bijlage E: Woordenschattoets 1

Toets woorden thema 9

Vul de vragen zo goed mogelijk in.

* Verplichte vraag

E-mail *

☐

Leg intepiette@gmail.com vast als het e-mailadres dat moet worden meegenomen in mijn antwoord

Wat is jouw naam? *

Jouw antwoord

Wat betekent 'een serre'? *

- ☐ Een glazen huis waarin planten worden geteeld.
- ☐ Een tuinhuis
- ☐ Een schuur om hooi op te slaan.

Wat betekent 'stockeren'? *

- ☐ Verschillende dingen op elkaar zetten.
- ☐ Hoeveel er in de winkel zijn van een bepaald product.
- ☐ Opslaan

In welke zin zie je wat 'onbepaald' betekent? *

- ☐ We weten nog niet op welke dag het schoolfeest doorgaat.
- ☐ Het schoolfeest start om twee uur.
- ☐ Het schoolfeest vindt plaats in de turnzaal.

Wat betekent 'het complex'? *

- ☐ Een klein huisje
- ☐ Een aantal gebouwen dat bij elkaar hoort.
- ☐ Een grote tuin

Wat betekent 'wantrouwig'? *

- ☐ Heel nieuwsgierig zijn
- ☐ Klaar zijn om te trouwen met iemand.
- ☐ Iets niet vertrouwen

In welke zin zie je wat 'ervaring' betekent? *

- ☐ Oma kocht nieuwe schoenen in de winkel.
- ☐ Oma weet veel over tuinieren omdat ze dat al jaren doet.
- ☐ Oma eet elke ochtend een boterham.

In welke zin zie je wat 'efficiënt' betekent? *

- ☐ Noor maakte haar huiswerk snel en zonder fouten.
- ☐ Noor vergat haar boek op school.
- ☐ Noor werkte tijdens de les heel traag.

Wat betekent pitten in deze zin: "Ik ga even pitten."? *

- ☐ Snel lopen
- ☐ Zwemmen
- ☐ Slapen

Wanneer zeg je: "Ik stond aan de grond genageld."? *

- ☐ Wanneer je zeer verbaasd bent en niet meer kan bewegen.
- ☐ Wanneer je boos bent.
- ☐ Wanneer je gaat slapen.

Welke zin klopt? *

- ☐ Mijn adem stakte in mijn keel toen ik de grote hond zag.
- ☐ Ik vulde mijn keel tot de nok.
- ☐ De boom was argwanend.

Hoe goed denk je dat de toets ging? *

1 2 3 4 5

Zeer slecht, ik ga niks juist hebben.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Zeer goed, ik ga alles juist hebben.

Vond je de toets duidelijk? *

1 2 3 4 5

Nee, totaal niet.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Ja, alles was zeer duidelijk.

Verzenden

[Formulier wissen](#)

Bijlage F: Extra vragen woordenschattoets 2

Welk spel vond je het meest motiverend?

- ☐ Memory
- ☐ Bingo
- ☐ Slangen en ladders

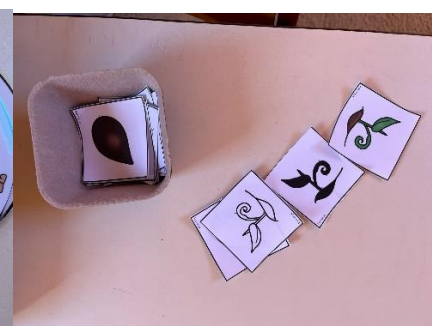
Met welk spel oefende je de woorden het meest?

- ☐ Memory
- ☐ Bingo
- ☐ Ladders en slangen

Domino

Tri-memory

Blad met QR-codes naar luisterverhalen voor thuis

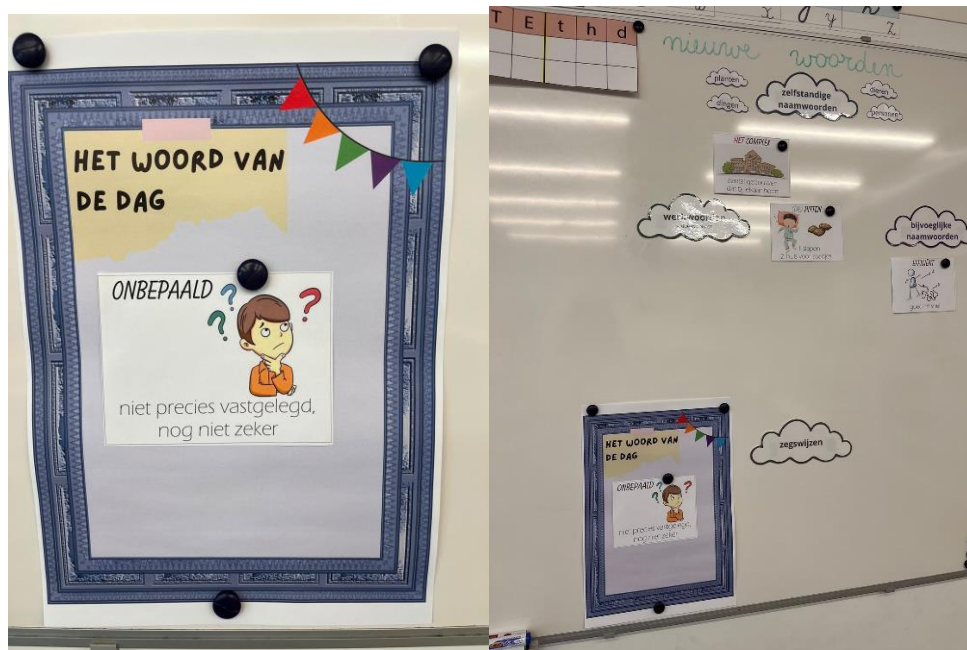

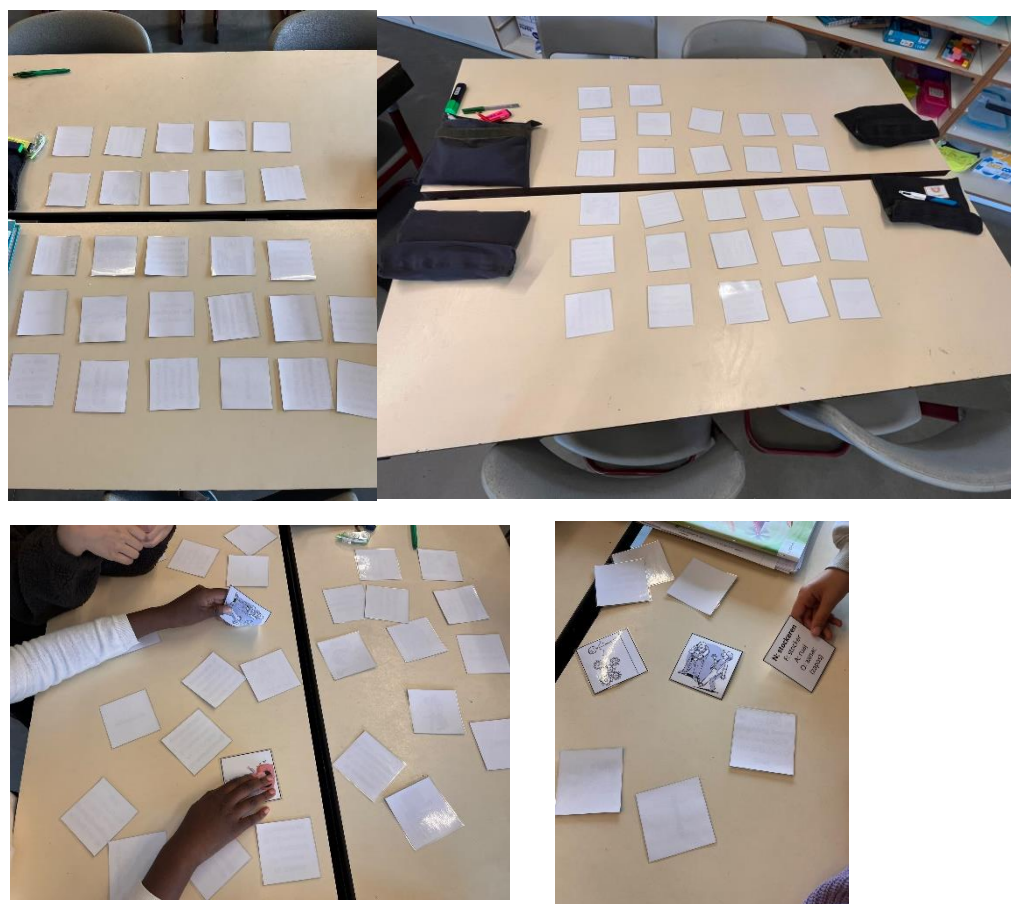
Spel waarbij de leerlingen de woorden op de cirkels moeten luidop uitspreken en plakken bij de lachende of boze bloem, afhankelijk van of de bloem het leuk zal vinden of niet.

Bijlage H: Foto's van het uittesten van de materialen

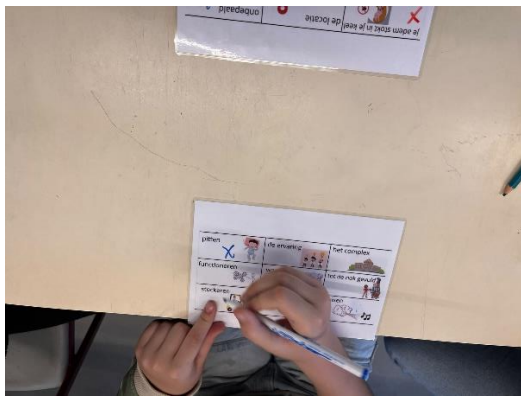
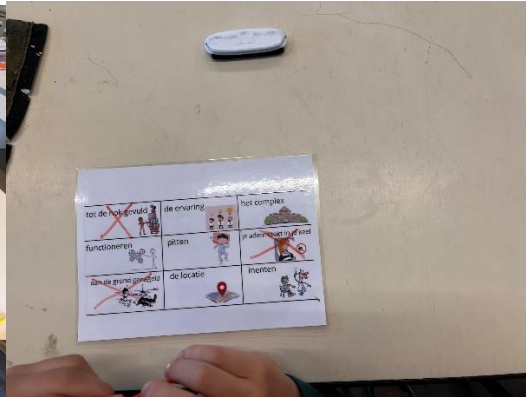
Het woord van de dag

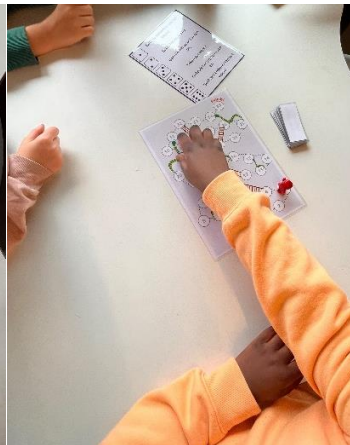
Memory

Bingo

Slangen en ladders (spelbord)

Bijlage I: Eindontwerp: De woordenschatbrochure

Drie ontworpen spellen om de woorden in te oefenen

Memory

Materiaal: Afgedrukte memorykaarten: 1 kaart met de betekenis en 1 kaart met de prent, het woord in het Nederlands en een andere taal.

Spel: Elk om beurt mag iemand 2 kaarten omdraaien en proberen om duo's te zoeken.

Differentiatie: De leerlingen zoeken 3 kaarten: een prent, een betekenis en een woord in het Nederlands en 3 andere talen.

Woordbingo

Materiaal: Afgedrukte bingo kaarten en betekeniskaartjes, (whiteboard)stiften

Spel: De leerkracht of leerling leest een betekenis voor. Wie het eerst het woord zegt, mag een kruisje zetten. De eerste met een volle kaart wint.

Differentiatie: Laat de leerlingen zelf een bingo kaart maken zonder afbeeldingen.

Slangen en ladders

Materiaal: Afgedrukt spelbord, opdrachtkaart en woordkaarten, pionnen en een dobbelsteen

Spel: Een leerling dobbelt, het aantal ogen staat gelijk aan een opdracht. De leerling voert de opdracht uit en mag evenveel vakjes vooruit. Op een slang ga je terug, op een ladder ga je vooruit. Wie eerst aan de finish is, wint.

Differentiatie: Woordkaarten met de afbeelding.

Tussendoortjes om de woorden te herhalen.

Na het aanleren van de woorden, is het essentieel dat leerlingen deze woorden regelmatig herhalen. Korte tussendoortjes zorgen voor beweging, motivatie en oefenkansen. Wanneer deze tussendoortjes gelinkt zijn aan het herhalen van de woordenschat, zijn dit twee vliegen in één klap.

Hieronder staan er mogelijke opties om kort het woord van de dag en woorden van de afgelopen dagen te herhalen:

- **De langste zin:** leerlingen proberen een zo lang mogelijke zin te maken met het woord van de dag of gebruiken zoveel mogelijk woorden in een zin.
- **Slangen en ladders:** Speel enkel met de dobbelsteen en voer de opdrachten uit.
- **Galgje:** raad het woord van de dag.
- **Raad de taal:** zet het woord aan het bord in een thuistaal en laat ze raden welke taal. Daarna vertaal je het woord.
- **Verboden woord:** leerlingen krijgen een woord of prent en mogen dat niet laten zien. Ze zoeken een andere leerling en om de beurt vertellen ze wat er op hun kaartje staat zonder het woord te gebruiken.

"Het geheim van leren zit in herhaling." Uit het boek: 'Op woordenjacht.'

DE WOORDENSCHAT BROCHURE

Activiteiten voor het bevorderen van de woordenschat en daarbij het inzetten van de thuistalen.

Woordje Uitleg

Deze brochure is gemaakt als hulpmiddel voor leerkrachten met inspiratie en al vooraf uitgewerkte mogelijkheden.

Het bevat:

- Een routine om de woorden aan te brengen.
- Tussendoortjes om de woorden kort te herhalen.
- Drie spellen om de woorden en betekenissen in te oefenen.
- Een beeldwoordenboek om de woorden te visualiseren.

Het is aanpasbaar om te gebruiken met verschillende woordenschat en is bruikbaar voor alle leerlingen. Bij sommige mogelijkheden is er ruimte voorzien om de thuistalen, wat de motivatie om de woordenschat te leren en te oefenen, verhoogt.

Via onderstaande QR-code, krijg je toegang tot een drive met alle downloadbare sjablonen, documenten en voorbeelden.

QR-code

Het woord van de dag

Bij 'het woord van de dag' is een routine waarbij er elke dag een nieuw woord wordt gekozen. Dat woord wordt aangebracht en staat die dag extra in de belangstelling. Dit woord kan gekozen worden uit themawoorden, woorden uit een methode, woorden uit de algemene woordenlijst of uit woorden die door de leerlingen zelf worden gekozen.

Voor elk woord worden dezelfde stappen doorlopen:

- 1) Je toont de afbeelding van het woord en laat het woord benoemen.
- 2) Bespreek de betekenis en laat leerlingen het woord herhalen.
- 3) Laat meerdere leerlingen een zin vormen met het woord.
- 4) Vraag aan leerlingen met een andere thuistaal hoe zij het woord in hun taal uitspreken.
- 5) Hang het woord op in het kader.
- 6) Gebruik het woord doorheen de dag en stimuleert leerlingen hiertoe.
- 7) Herhaal het woord via een spel of tussendoortje.
- 8) Herhaal de volgende dag het woord voordat je het nieuw woord aanbrengt. De woorden blijven wel steeds zichtbaar.

Beeldwoordenboeken om te visualiseren

Leerlingen onthouden woorden beter wanneer deze ook gevisualiseerd worden. Een beeldwoordenboek koppelt woorden aan afbeeldingen. Het ontworpen sjabloon voor een beeldwoordenboek bevat volgende zaken:

- Naam van de leerling
- Het woord
- Het woord in een andere taal
- Een afbeelding/tekening van het woord
- De betekenis van het woord
- Een zin met het woord in

Je kan een beeldwoordenboek op verschillende manieren inzetten. Hieronder staan twee manieren kort toegelicht:

- 1) Je plakt lege blaadjes van het sjabloon in een schrift. Wanneer leerlingen tijdens een les een woord tegenkomen dat ze niet begrijpen, kunnen ze het na de les in het beeldwoordenboek schrijven en kan het later klassikaal verder ingevuld worden.

- 2) Je maakt als leerkracht voor een vak of thema een beeldwoordenboek voor alle leerlingen of voor wie het nodig heeft a.d.h.v. het sjabloon. Dat kan ook door eerst klassikaal de moeilijke woorden te bepalen en het zelf in te vullen.

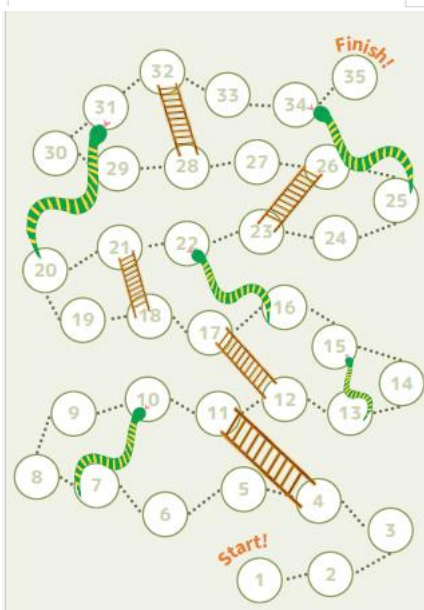
Bijlage J: De bijhorende sjablonen van het ontwerp

Memory

Eerste sjabloon – differentiatie			Aangepast sjabloon 2		
betekenis van het woord	afbeelding van het woord	N: woord in het Nederlands Vertaling taal 1 Vertaling taal 2 Vertaling taal 3	betekenis van het woord	afbeelding van het woord N: woord in het Nederlands Vertaling andere taal	betekenis van het woord
betekenis van het woord	afbeelding van het woord	N: woord in het Nederlands Vertaling taal 1 Vertaling taal 2 Vertaling taal 3	betekenis van het woord	afbeelding van het woord N: woord in het Nederlands Vertaling andere taal	afbeelding van het woord N: woord in het Nederlands Vertaling andere taal

Woordbingo

Sjabloon bingokaart			Sjabloon bingokaart			Sjabloon kaarten betekenis					
Bingokaart speler 1			Bingokaart speler 3								
woord 1	woord 2	woord 3	woord 11	woord 8	woord 2	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
woord 4	woord 5	woord 6	woord 4	woord 1	woord 14	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
woord 7	woord 8	woord 9	woord 12	woord 6	woord 13	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
Bingokaart speler 2			Bingokaart speler 4			Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
woord 10	woord 11	woord 14	woord 4	woord 1	woord 14	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
woord 1	woord 12	woord 4	woord 3	woord 8	woord 15	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
woord 6	woord 9	woord 7	woord 6	woord 10	woord 2	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis
afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	afbeelding	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis	Betekenis

Slangen en Ladders

Sjabloon woordkaarten voor ladders en slangen

Woord	Woord	Woord
Woord	Woord	Woord
Woord	Woord	Woord
Woord	Woord	Woord
Woord	Woord	Woord

Sjabloon woordkaarten voor ladders en slangen - differentiatie

Woord	Woord	Woord	Woord
Afbeelding	Afbeelding	Afbeelding	Afbeelding
Woord	Woord	Woord	Woord
Afbeelding	Afbeelding	Afbeelding	Afbeelding

Opdrachtenkaart dobbelstenen

	Geef de betekenis van het woord.
	Beeld het woord uit.
	Gebruik het woord in een zin.
	Teken het woord.
	Gebruik het woord in een zin.
	Geef de betekenis van het woord.

Beeldwoordenboek

Naam: _____

Het woord: _____

Het woord in een andere taal: _____

Afbeelding of tekening van het woord: _____

De betekenis van het woord: _____

Bedenk een zin met het woord: _____

Naam: _____

Het woord: _____

Het woord in een andere taal: _____

Afbeelding of tekening van het woord: _____

De betekenis van het woord: _____

Bedenk een zin met het woord: _____

Bijlage K: Gebruikte prompts bij Chat GPT

“Ik maak mijn bachelorproef voor de opleiding: Bachelor Lager Onderwijs. Deze bachelorproef heeft de volgende onderzoeksvraag: ‘Hoe kan didactisch materiaal, gebaseerd op de UDL-principes, ontworpen worden om de woordenschat te bevorderen in de tweede graad, met aandacht voor de rol van thuistalen?’. Ik ben momenteel bezig met Uit te schrijven en heb daarbij dit geschreven. Schrijf dit (korter en) meer op bachelorniveau.”